

UVODNE NAPOMENE

Obveza izrade prostornog plana uređenja općine/grada određena je Zakonom o prostornom uređenju (NN, broj 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04.). Postupak donošenja Prostornog plana kao novog dokumenta prostornog uređenja propisan je člankom 24. Zakona o prostornom uređenju i Uredbom o javnoj raspravi u postupku donošenja prostornih planova (NN, broj 101/98.).

Odredbom članka 30. Zakona određuje se da prostorni plan užeg područja mora biti usklađen s prostornim planom šireg područja, a odredbom stavka 2. članka 49. Zakona o izmjenama i dopunama zakona o prostornom uređenju (NN 68/98.) utvrđuje se prijelazno razdoblje do uspostave nove generacije prostornih planova. Iz toga proizlazi da se novi Prostorni plan uređenja općine Tisno obavezno usklađuje sa Prostornim planom Šibensko kninske županije. To znači da se Prostornim planom obvezno razrađuju i detaljnije određuju odredbe za uređenje prostora te svi drugi elementi od značenja za općine, što kao obveza proizlaze iz plana šireg područja (strategija prostornog uređenja RH, Program prostornog uređenja RH, Prostorni plan Šibensko kninske županije).

Donošenjem Izvješća o stanju u prostoru i Programa mjera za unapređenje stanja u prostoru općine Tisno utvrđena je potreba izrade Prostornog plana uređenja općine Tisno. Slijedom tog dokumenta praćenja stanja u prostoru Općine Tisno je započela izradom Prostornog plana uređenja općine.

Tijekom izrade, odnosno postupka donošenja Prostornog plana uređenja općine Tisno uspostavljena je nova jedinica lokalne samouprave, Općina Pirovac a potom Općina Murter. Općina Pirovac je započela postupak izrade vlastitog prostornog plana a Općina Tisno je nastavila s postupkom donošenja Plana. Kako je u međuvremenu uspostavljena Općina Murter, u cilju donošenja Prostornog plana uređenja općina Murter i Tisno (na temelju provedene javne rasprave) donesena je odluka predstavničkog tijela općina Murter i Tisno o donošenju odvojenih prostorno planskih dokumenata za svaku općinu i upućivanje Konačnog prijedloga planova nadležnim tijelima radi ishoda potrebnih suglasnosti, odnosno donošenja.

U međuvremenu je izmijenjen i dopunjen Zakon o prostornom uređenju, odnosno donesena je Uredba o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora (NN, broj 128/04.) s kojom se moraju uskladiti svi prostorni planovi. Prostorni planovi općina i gradova obvezno se usklađuju s Prostornim planovima Županija u kojima se, prema Uredbi, moraju odrediti raspored, veličina, vrsta i kapacitet izdvojenih (izvan naselja) ugostiteljsko turističkih zona i luka nautičkog turizma te drugo od značaja za zaštitu i uređenje zaštićenog obalnog područja mora. Prostorni planovi uređenja općina i gradova koji obuhvaćaju zaštićeno obalno područje mora moraju pored već propisanih obveza, prije donošenja, dobiti i suglasnost Ministarstva o usklađenosti s propisima.

Obuhvat Prostornog plana

Granica obuhvata Prostornog plana zahvaća prostor administrativno-političke jedinice lokalne samouprave općine Tisno. To je površina od 67,03 km², što uključuje katastarske općine; Murter-Betina (dio), Jezera i Tisno, odnosno naselja Betina, Dubrava kod Tisnoga, Dazlina, Jezera i Tisno, sa 3.248 stanovnika (popis 2001.. godine – prethodni rezultati).

Općina Tisno je, po mnogim obilježjima ali i problemima, istovremeno, otočka i kopnena općina. Mali otočići i hridi, osim otoka Murter, su nenaseljeni stalnim stanovništvom a Murter

je povezan s kopnom preko mosta tako da i nema prava obilježja otoka, mada su problemi Murtera *par excelance* otočki problemi. Općina Tisno obuhvaća i prostor zaleđa s dva manja ruralna naselja.

Tri katastarske općine se u cijelosti nalaze unutar Općine Tisno te dio katastarske općine Murter-Betina.

Prosječna veličina naselja iznosi 650 stanovnika, pri čemu je Tisno najveća naselja sa 1384 stanovnika. Sva naselja bilježe lagano opadanje broja stanovnika (index 1991/71. godine iznosi 0.90) uz stagnaciju broja domaćinstava i opadanje prosječne veličine domaćinstva.

Područje općine Tisno obuhvaća slijedeće katastarske općine:

katastarska općina	naselja	km ²
1. Murter – Betina (dio)	Betina	18,64
2. Jezera	Jezera	8,89
3. Tisno	Tisno	39,50
	Dubrava	
	Dazlina	
<i>Općina Tisno ukupno</i>		<i>67,03</i>

1. POLAZIŠTA

1.1 Položaj, značaj i posebnosti područja općine Tisno u odnosu na prostor i sustave Županije i Države

Općina Tisno je nužno usmjerena ka Šibeniku, kao županijskom središtu s brojnim značajnim funkcijama za život stanovnika. Također je od značaja i veza sa drugim, novim općinama i gradovima nastalim od bivše općine Šibenik (Murter, Vodice, Pirovac i druge) što će se intenzivirati daljnjim razvojem i stabilizacijom stanja u području, u prvom redu gospodarskim razvojem.

Općina zauzima krajni zapadni dio bivše općine Šibenik, obuhvaćajući raznoliki prostor mora sa otocima, obale i zaleđa. Gledano u cijelosti, područje je gospodarski razvijeno, mada nema razvijenijeg regionalnog centra, a najbliži je županijski centar Šibenik prema kojem je čitavo područje pretežno usmjereno.

Općina je formirana novim administrativno-teritorijalnim ustrojem u granicama koje osiguravaju određenu fizionomsku cjelovitost, obuhvaćajući najveći dio otoka Murtera, obale i zaobalnog područja. U posljednja dva desetljeća, s izuzetkom ratnog i poratnog razdoblja, na području je došlo do oživljavanja razvoja, mada nije zabilježen značajniji porast broja stanovnika. Jačanjem turizma na obalnom području dolazi do zapošljavanja većeg broja radno sposobnog mlađeg stanovništva.

Dosadašnji koncept razvoja po kome su se regionalna područja, u pravilu, odnosila vrlo podređeno i zavisno prema urbanim centrima, za koje je industrijalizacija bila dugo vremena element urbane koncentracije, potrebno je zamijeniti suvremenim konceptom razvoja u kojem se manja naselja i gradovi (makroregionalni centri) oslobađaju industrijskog koncepta razvoja, šira regionalna područja dobivaju na značenju uspostavljanjem nove regionalne komplementarnosti (razvoj poljoprivrede, turizma, dislokacija pogona čiste industrije i skladišta na periferna područja i sl.).

Budući razvitak potrebno je zasnivati na **racionalnom korištenju prirodnih resursa** te stvaranju ambijenta za zdrav život. Komparativne prednosti za razvoj turizma čine osnovu razvitka ali turizma primjerenog vrijednosti i osobitosti područja. Tako je evidentno da temeljni resurs predstavlja izuzetno vrijedna obala, otoci i more ali i čovjek sa svojim vezama prema naseljima, zemlji, otocima. U tom miljeu je potrebno izgrađivati budući razvitak, koji će u cijelosti uvažavati osobitu vezu čovjeka i prirode.

Razvitak ostalih grana gospodarstva potrebno je uskladiti sa specifičnim zahtjevima zaštite prostora, mora, voda.

Budući razvoj ovog područja potrebno je vrednovati kao dio šireg regionalnog prostora. Takav razvoj temelji se na zajedničkom rješavanju velikih infrastrukturnih sustava, zajedničkom rješavanju problema u oblasti zaštite i unapređenja čovjekove okoline. Prioritet u usmjeravanju budućeg razvitka ovog područja predstavlja postepeno oživljavanje gospodarstva i forsiranje djelatnosti koje koriste konkurentne prednosti područja (turizam, nautički, športski, zdravstveni turizam, poljoprivreda, ribarstvo i servisi i sl.), te usklađivanje širenja i razvoja naselja s realnim demografskim potencijalom.

U budućem konceptu prostornog uređenja polazni okvir čini **demografska slika** općinskih područja, što predstavlja jedan od temeljnih ograničenja budućeg razvitka ovog područja. Specifičnost područja čini sezonsko naseljavanje. Broj stalnih stanovnika naselja na obali se

višestruko uvećava ljeti, tijekom sezone preko vikenda i praznicima. To su povremeni stanovnici naselja koji imaju kuće, stanove i posjede i za koje je potrebno osigurati komunalnu infrastrukturu i druge sadržaje u naselju. Tako uređenje naselja i buduće potrebe naselja analiziramo kao **potrebe stalnih stanovnika ali i povremenih stanovnika** i korisnika prostora.

U dosadašnjem razdoblju područje općine Tisno predstavljalo je srednje razvijeno područje, a kroz razvojne prostorno planske dokumente postavljeni ciljevi prostornog razvitka u svezi aktiviranja ovog područja, tek su djelomično realizirani. Tako u današnjem trenutku nedostaje artikulirani, organizirani i osmišljenog pristupa obnovi i revitalizaciji područja i svih naselja općine.

1.1.1 Osnovni podaci o stanju u prostoru

Opći pokazatelji

Općina Tisno zauzima značajno mjesto u Županiji šibensko kninskoj po svom položaju, turističkoj usmjerenosti i prirodnim vrijednostima. Obuhvaća otočki, kontinentalni i morski prostor. To je kraški krajobraz s malo poljodjelskih površina.

Središnjim dijelom kopnenog područja prolazi Jadranska turistička magistrala D8, a područje je povezano i poprečnom vezom s unutrašnjošću.

Tablica 1. Osnovni podaci o stanju u prostoru

1. Površina, stanovništvo i naselja (2001. god.)	
površina obuhvata Prostornog plana	67,03 km ²
gustoća naseljenosti stanovnika /km ²	37,4
broj naselja (samostalnih statističkih naselja)	5
broj stanovnika	3.248
koeficijent starosti	0,27 (starenje)
broj domaćinstava	1.172
prosječan broj članova domaćinstava	2,8

Reljef i krajobraz

Teritorij općine Tisno obilježava raznolikost prirodnog i stvorenog ambijenata na relativno malom prostoru, što je jedinstveni primjer na hrvatskoj obali ali i na širem prostoru. U sklopu općine Tisno nalazi se, otočki dio sa otokom Murterom (dio otoka) i manjim, nenasekjenim otočićima i hridima, priobalno područje mora, dio Vranskog jezera (park prirode i najveće jezero u Republici, površine 30,1 km²) te unutrašnji prostor zagorskog ambijenta s kraškim poljima.

Temeljnu geomorfološku sliku reljefa kopnenog i otočkog dijela općina predstavlja dinarskom smjeru (NW-SE) pružanja, dakle paralelno s obalom. U cjelini je to niski kraj, unutar kojega se smjenjuju nizovi vapnenačkih bila i kraških udolina. Najviši vrh je Gradina (*uz južni rub Dazlinskog polja*) koja se uzdiže do 274 mnm.

Izrazito paralelni nizovi vapnenačkih bila; Murterski, Kamena, Čela, Gradina i Brda se smjenjuju na kopnu sa širokim, pretežno dolomitskim, zavalama (udolinama); Dazline, Dubrave i Ivinja. Između primorskih nizova potopljena je zavala formirala Murterski kanal, koja se tek djelomično nadzire u Betinskom polju. Brdoviti prostori s blagim uzvisinama i zaravnjeni prostori smjenjuju se na čitavom kopnenom dijelu područja.

Ovo je područje izrazitog krša, koje je naglašeno na obalnom dijelu. U morfološkom sustavu, uz dominantnu vapnenačku građu, javljaju se i kraške zaravni i polja, odnosno morske udoline u batimetrijskom smislu. Po dimenzijama i položaju izdvaja se udolina od Banjevaca do Dazline s povremenim vodenim tokom, ponornicom.

Sastav i građa tla, seizmološka obilježja, kopnene vode

Područje je u najvećem dijelu izgrađeno od krednih vapnenaca i dolomita a mjestimice se javljaju paleogeni vapnenci. Iznad tih primarnih naslaga nalaze se brojne zone crvenice, mlade naplavine vapnenog krša, šljunka i pijeska.

Rudistni vapnenci su najrašireniji i čine osnovu geološke grade. Svi viši predjeli su uglavnom vapnenačke grade s iznimkom prostorno zaravnjene Dubrave i njezina nastavka prema Vranskom jezeru, koja je također vapnenačka.

Dolomiti se javljaju u prostoru Ivinja Drage i Makirine, u dugom obalnom pojasu od Prosike do Vodica, te u središnjoj zoni i najvećem dijelu južne obale otoka Murtera.

Vapnenački tereni su stabilni ali postoje mogućnosti odrona ukoliko se presijecaju padine ili vrše dodatna opterećenja u slučaju kada su slojevi nagnuti u istom smjeru kao i padina. Određena nestabilnost terena je moguća uzduž jače raspucanih rasjednih stijena.

Naslaga čiste crljenice ima malo a leži na rudistnim vapnencima u manjim kraškim udubljenjima i većim oazama sjeverozapadno od Dubrave. Crljenica je slabo vodopropusna, lako upija a teško otpušta vodu, pa se često nakon kiša pretvara u blato. Utjecaj potresa na građevine koje su izgrađene na crljenici se najčešće povećava, a moguća su i nejednaka slijeganja. Stoga je od značaja očuvanje postojećeg vegetacijskog pokrivača.

Holocene naslage (šljunkovite i pjeskovite) rasprostranjene su u Dazlini i Betinskom polju, dok drugih naslaga ima malo. Mogući gospodarski značaj ima ležište peloida u uvali Makirina. Peloid je ljekoviti mulj koji se može odrediti kao rahli, nevezani, vlažni i sitnozrnati sediment, nastao složenim geološkim zbivanjima i prirodnim procesima razgradnje organskih i neorganskih sastojaka. Peloid u uvali Makirina se razlikuje od ostalih jadranskih peloida po potpunoj odsutnosti patogenih bakterija i drugim povoljnijim odlikama. To je peloid morsko-limansko-solanskog tipa.

Područje spada u VII zonu seizmičnosti po MCS skali (najniža zona u kojoj se pri proračunu konstrukcija mora računati s utjecajem potresa).

Odsustvo flišnih naslaga i prevaga raspucanih krednih vapnenaca, njihova vertikalna i horizontalna raširenost, uvjetuju pojavu izraženih kraških procesa i nedostatak stalnih površinskih vodenih tokova. Tako se, npr. povremeni vodeni tok u Dazlini javlja uglavnom zimi a ljeti presušuje. To je ujedno i odvodni kanal polja Dazlina.

Podzemne, bočate vode ima u niskim krajevima (Ivinj Draga, uvala Makirina, Poljane/Jezera/, Betinsko polje) pa se ne mogu značajnije koristiti.

Na temelju vodoistražnih radova, dva izvora na području Dubrave su kaptirana za vodoopskrbu područja (Jandrići I 27 l/sec. i Jandrići II 8 l/sec.). Podzemne, bočate vode ima u niskim krajevima pa se ne mogu značajnije koristiti. Voda jezera Vrana (Park prirode) su u većoj ili manjoj mjeri zaslanjena pa je moguće korištenje tih voda samo u tehničke svrhe. Odvodni kanal Prosika, koji povezuje Vransko jezero s morem, značajan je za odvodnju šireg područja pa se mora čuvati bez ikakve izgradnje na javnom vodnom dobru, odnosno za neophodnu gradnju uz prethodnu suglasnost Hrvatskih voda.

Klimatska obilježja

Klima analiziranog područja je sredozemna s izrazito mediteranskim utjecajima na obali i otocima te nešto modificirana u unutrašnjosti, pod hladnim utjecajima kontinentalnog zaleđa, od kojega je područje slabo zaštićeno. Stoga su izražene mikroklimatske razlike.

Ljetnu polovinu godine karakteriziraju suše i visoke temperature a značajna klimatska osobitost područja je i ciklonalna aktivnost u zimskom dijelu godine s većim količinama padalina, promjenjivim vremenskim prilikama s burom i češćim kišnim razdobljima.

Klimatski elementi su podložni utjecaju morfoloških čimbenika kopnenog zaleđa te direktnog termičkog utjecaja mora. Značajni modifikatori ovog, dobro razvedenog područja su valoviti Ravni Kotari te vapnenački grebeni koji se pružaju paralelno s obalnom linijom kopna. Pod izrazitim maritimnim utjecajima je otočki pojas okrenut pučini, zbog velike površine vodenog akvatorija i maritimnog režima vjetrova. Otočki pojas uz obalu je nešto zaklonjeniji i stoga podložniji kopnenim modifikacijama. Temperaturne razlike uzrokuju strujanje hladnijeg vjetrova kroz Murterski kanal i Pirovački zaljev prema Modravama. Zimi dominiraju hladniji vjetrovi, oblici bure; levant i tramuntana a ljetnom dijelu godine maestral. Značajna je pojava šiloka, izrazito maritimnog vjetrova koji ublažava utjecaj kopna a ima izrazito fiziološko djelovanje na ljude i kulture. Javlja se tijekom čitave godine, najintenzivniji je u jesen a najjači u proljeće kada izaziva fiziološku sušu. Šilok i maestral, kao glavni maritimni vjetrovi zajedno imaju manju čestinu od bure, što je glavni razlog jačeg utjecaja kontinentalnog zaleđa od termoregulacijskog efekta mora.

Plitki kanalski prostor je u zimskim mjesecima izložen ohlađivanju pritjecanjem hladnije vode s kopna, pa se često dešava da temperatura zraka padne ispod 0° C i zadrži se nekoliko dana. Vrlo visoke temperature u srpnju i kolovozu prate najmanje količine padalina, što potencira ekstremne značajke klime područja. Prosječno godišnje se bilježi 2698 sunčanih sati, što predstavlja visoku insolaciju (Hvar 2725 h/god.). Osobito je veliki broj prosječnih sati sunca dnevno, koji u srpnju iznosi 11,6 (Dubrovnik 12,3 Korčula 12,2). Srednja godišnja oblačnost je mala, čak manja od oblačnosti južnijih krajeva (Korčula, Vela Luka). Oblačnih dana ima prosječno godišnje oko 80 a sunčanih dana oko 112.

Godišnja količina padalina iznosi prosječno oko 900 mm s neravnomjernim, mediteranskim rasporedom u tijeku godine; zimskim maksimumom i ljetnim minimumom, što znatno umanjuje vrijednost godišnjih količina. Najsušniji mjesec je srpanj sa oko 40 mm a najvlažniji studeni sa oko 130 mm. Srednji broj kišnih dana kreće se oko 104-107.

Opća maritimnost podneblja prije svega je posljedica geografskih obilježja poput izduženosti Murtera i prisutnost regionalnih modifikatora, posebno termičkog utjecaja mora. Stoga je dobra ilustracija stanja da srednja mjesečna temperatura ne padne ispod 6°C.

Biljni pokrov

Sredozemni (eumediteranski) pojas odlikuju fenomeni krša, maritimni klimat, jaki antropogeni utjecaji i degradiran vegetacijski pokrov. U ovom izrazito maritimnom bioklimatu dominiraju makije, garig, šibljaci niske gospodarske vrijednosti. Izvorna klimatogena vegetacija zastupljena je u mikroregiji eumediteranskim pojasom zimzelenih šuma i šikara crnike (*Quercus ilex*) i alepskog bora (*Pinus halepensis*) koje se prema kontinentalnom zaleđu smjenjuje sa submediteranskim pojasom bijelog graba (*Carpinus orientalis*) u hrasta medunca (*Quercus lanuginosa*). Djelovanjem čovjeka izvorna vegetacija najvećim je dijelom izmijenjena a sačuvani su pretežno degradacijski stadiji (garig, makija ili goli krški kamenjar). Poljodjelske površine su najvećim dijelom ekstenzivni pašnjaci (mediteranske kamenjare i sl.) zatim maslinici, vinogradi, voćnjaci te ostale mediteranske kulture.

Garig je najviše zastupljen u Dubravi, rubovima Dazline i primorskom pojasu od Tisnoga do Tribunja, dok se na Murteru javlja samo na krajnjem jugoistoku. U primorskom dijelu

prevladava crnika, planika i mrča a u zaleđu, uz crniku, i igličasta smrika. Prave makije i nema, očuvala se tek uz jezero Vrana, kod Tisnoga, na Makirini i sjeveroistočno od Dazline. Šuma alepskog bora je veoma malo. Najveće površine makije su se održale kod Tisnoga i na južnim obalama otoka Murtera.

Maslina je najraširenija vegetacijska kultura područja; najzastupljenija je na otoku Murteru i području Modrave, manje u Ivinja Dragi i djelomično u Dubravi. U Dazlini prevladava loza i višnja.

Obilježja i svojstva obale i mora

Analizirano područje općine Tisno u velikoj mjeri obuhvaća, ali i gotovo u cijelosti i obilježava fenomen mora. Tradicijska i suvremena djelatnost ljudi u najvećoj mjeri je vezana uz more. Sva važnija i veća naselja smještena su uz more, a turizam, ribarstvo i brodogradnja su vodeće djelatnosti.

Obala je u cjelini dobro razvedena, raznolika i pejzažno interesantna, najvećim dijelom nagnuta, niska i relativno dobro pristupačna. Kopnena obala ima dva ponešto različita dijela; manji dio od rta Obinuš do rta Rat čini pretežno nagnuta a mjestimice i strma obala. Pred obalom su brojni otočići i pličine s malo uvala. Drugačija je obala Pirovačkog zaljeva, blaža, niska i uglavnom dobro pristupačna s pet istaknutih uvala (M.Luka, V.Luka, Vrilo, Makirina i Jazine). Južna obala Murtera je strma tek mjestimice, pretežno je nagnuta s malo uvala na jugozapadnom dijelu. Najveća je uvala Kosirina, koja ima pristupačnu i blago nagnutu obalu s dubinom mora od 1 do 3 m. Ostale uvale su male. Sjeveroistočna obala Murtera je niža, blago nagnuta s plićim morem. Veće uvale su Zdrače, Kokoč, Lovišta i Jezera. Ta obala je veoma izložena buri ali se ne razvijaju veći valovi, već naleti vjetera nose morsku škroplnicu, što ugrožava poljoprivredne kulture. U tjesnacu Tisnoga je izražena morska struja, pretežno prema jugoistoku, brzine do 4 čv, s čestim i nepravilnim izmjenama smjera. Obala i morski prostor obiluju plićacima, grebenima i otočićima što nužno utječe na udaljavanje pomorskih ruta od obale.

Uz naselja orijentirana na more, obala je u većoj ili manjoj mjeri izgrađena, odnosno regulirana za različite namjene priveza bilo domaće flote ili tranzita:

JEZERA	- uređena obala	740 m
BETINA	- uređena obala i tradicijski muli	1100 m
	- improvizirana obala	370 m
	ukupno	1470 m

Više je vrlo osobitih predjela na moru i uz obalu. Od posebnog je značaja Pirovački zaljev s duboko usječenim uvalama Vrilo i Makirina s izuzetnim bogatstvom riblje mladi. Uvala Makirina je i bogato nalazište peloida, ljekovitog blata osobitog sastava i ljekovitosti što predstavlja prirodni resurs na čemu se može graditi razvoj zdravstvenog turizma.

Pirovački zaljev je pogodan za uzgoj školjkaša. Lokacije je potrebno pomno analizirati s obzirom na promjene u širenju naselja i turističkih zona. U odnosu na potencijalne zone, uzgoj školjkaša je moguće organizirati na lokalitetima Prosike i Puntice.

Priobalno more uz uvalu Obinuš mali pruža izuzetne uvjete za razvoj marikulture (lubin, komarca, pic, šarag i dr.) a nedostatak infrastrukture se može nadomjestiti korištenjem sadržaja na obližnjem otoku Murteru.

Kulturna baština i prostorno - estetski elementi

Karakteristike prostora

Općina Tisno čini karakterističan prostor po tome što je dio općine na otoku Murteru, dio se proteže na kopno i to na priobalni dio, te dio u dubini kopna u unutrašnjem prostoru. Prema tome, nalazimo tri karakteristična dijela koji su po prirodnim karakteristikama i po prostornoj, gospodarskoj i društvenoj problematici ne mogu promatrati izdvojeno već zajedno čine kompaktnu cjelinu;

1. Otok Murter (dio koji pripada općini Tisno)
2. Priobalni dio (Prosika, Modrave)
3. Zagorski dio (Dubrava, Dazlina)

I OTOK MURTER

Nalazi se na sjeverozapadnom dijelu Šibenskog arhipelaga. Od kopna ga dijeli relativno uzak kanal koji se kroz povijest naziva "t^{isno}". Upravo na tom dijelu, gdje je otok najbliži kopnu, nastalo je u 15. stoljeću naselje koje je po tom tjesnacu i dobilo ime Tisno. Udaljenost otoka od kopna u tom dijelu je jedva 35 metara. Iz povijesnih dokumenata razvidno je da je po velikoj oseci konjanik mogao pregaziti taj tjesnac što govori o tome da je more na tom mjestu bilo plitko. Zbog blizine kopna otok je relativno rano bio povezan s kopnom mostom.

Reljef otoka pokazuje karakteristike krednih vapnenaca i dolomita. Vapnenački su vrhovi Glavatac (122m), Raduč (125m) i Jasenovac (119 m) i druga uglavnom viša i oštija bila. Dolomitske karakteristike pokazuju blage padine i udoline. U jednoj takvoj udolini na sjeverozapadnom dijelu otoka formiralo se praporno polje uz koje su nastala naselja Murter i Betina. Upravo u tom dijelu otoka nalaze se akumulacije slatke vode što otoku Murteru daje značajnu prednost pred drugim susjednim otocima koji nemaju vodu.

Plodno polje i slatka voda je razlog što se život na ovom dijelu otoka pojavio vrlo rano još u predpovijesti. Na otocima Vinicima koji su u povijesti bili spojeni sa otokom Murterom pronađeni su materijalni ostaci iz brončanog doba. U antičko vrijeme na sjeverozapadnom dijelu otoka formirano je antičko naselje čiji se tragovi vide i danas u podnožju brda Gradine. Naselje je bilo disperznog karaktera s relativno visokima standardima življenja o čemu svjedoči sačuvana arhitektura sa mozaičkim podovima koja je samo djelomično istražena i prezentirana. Iz antičkog doba je i villae rustica koja je pronađena na lokalitetu Pačipolje u blizini Betine na sjevernoj strani otoka.

Što se događalo sa stanovništvom otoka nakon prestanka funkcioniranja antičkog grada i villae rusticae nije nam poznato. Naime, na otoku nalazi srednjovjekovnih građevina gotovo da do sada nisu ni pronađeni. Nije vjerojatno da polje na sjeverozapadnom dijelu otoka nije bilo nastanjeno i da nije bilo u eksploataciji no za to nemamo nikakve dokaze. Iz vremena starokršćanstva i ranog srednjeg vijeka na otoku se do sada nisu pronašli tragovi. Otok je bio predmetom stalne borbe između Šibenske i Zadarske komune, a ta je borba konačno završila 1324. godine kada je otok pripojen šibenskom diskritu. Naziv otoka u tom vremenu bio je Srimač. Tim se imenom zove do 18. stoljeća kada je za njega uobičajeno ime Murter. Nije nam poznato koliko je naselja na otoku bilo u vremenu kada je otok pripojen šibenskom diskritu. Podaci koji govore o broju kuća i stanovnika iz vremena osnivanja šibenske biskupije nisu točni jer se radi o dokumentu koji nije mogao nastati prije sredine 14. stoljeća. Čini se da je u 14. stoljeću otok bio naseljen kmetovima i da je u vlasništvu šibenske komune. Šibenska komuna naseljava otok kmetovima 1395. godine, a već godinu kasnije daje ga u zakup šibenskom plemiću Pavlu Peroviću. Od tada se kao zakupci otoka javljaju mnoge šibenske obitelji među njima su i Draganići. O nastajanju naselja na otoku vrlo je teško govoriti jer za to nema materijalnih ni povijesnih dokaza. Svakako da je intenzitet gradnje naselja i povećanja broja stanovnika započeo pred nadolazećim turskim opasnostima naročito u 16. i 17.

stoljeću. Na otoku su formirana u razno vrijeme četiri naselja: Murter, Betina, Jezera i Tisno. Općini Tisno pripadaju naselja Betina, Jezera i Tisno.

II PRIOBALNI DIO

Na kopnenom dijelu uz more, koji pripada Općini Tisno posebno se ističe poluotok koji završava Tišnjanskim rtom, a nalazi se između Murterskog kanala i uvale Makirina. Na ovom dijelu nalazi se kopneni dio naselja Tisno. Ovaj je poluotok bio i u povijesti naseljen jer se na njemu otkrivaju tragovi života iz antičkog vremena. Naime, na dijelu koji se naziva Puntica pronađeni su ostaci antičke građevine. Isto tako se antička građevina nalazila i na predjelu Jazine. Na predjelu Oštrica nalazilo se srednjovjekovno selo koje se spominje u 14.stoljeću. Srednjovjekovno selo nalazilo se i na lokalitetu Rastovac koje se također spominje u 14.stoljeću. Danas od ova dva naselja imamo samo tragove nekadašnjih kuća dok su sela potpuno izbrisana čak i iz memorije stanovništva. U uvali Makirina nekada se proizvodila sol. Na sjevernoj strani je crkvice sv.Martina koja se datira u 13.stoljeće ali se nalazi na lokalitetu na kojem je bila vilae rusticae iz antike te starokršćanska bazilika iz druge polovice 5.stoljeća. Uz crkvu je bilo i srednjovjekovno selo Ivinj koje se širilo na cijelu Ivinjsku dragu te sjeverno i južno od Makirine uz padine brda.

Općini Tisno pripada i dio kopna nasuprot naselja Betina. Na tom prostoru je Prosika (kanal koji je u 19. stoljeću izgradila austrijska uprava da bi povezala Vransko jezero s morem) te područje Modrave. Na tom dijelu nisu do sada pronađeni ostaci iz prošlosti.

III ZAGORSKI DIO

U zaleđu Općine Tisno nalaze se prostori sa kojih su stanovnici u 16. i 17. stoljeću prebjegli na otok. Tu su danas dva naselja Dazlina i Dubrava. Dazlina se kao naselje razvila vrlo rano jer se nalazi uz kvalitetno kraško polje. Ovo naselje se spominje u 14.stoljeću iako je vjerojatno i starije. U dazlinskom polju je do naših dana sačuvana stara romanička crkva Sv.Ilije koja se datira u 13. stoljeće. Po svemu sudeći na mjestu gdje je crkva ili u njezinoj blizini mogu se u istraživanjima pronaći i stariji slojevi. Da je ovaj prostor bio naseljen i u predpovijesti svjedoče tragovi života na gradini Zibonga i Muića vijencu. Na brdu Gradina i danas su ostaci nekadašnje turske kule koju su ovi sagradili nakon osvajanja Dazline 1522.godine. Osim u dazlinskom polju na ovom prostoru se ne nalaze materijalni ostaci života iz ranijih vremena.

Pregled nepokretnih spomenika kulture na području obuhvata Prostornog plana uređenja Općine Tisno:

I ARHEOLOŠKI SPOMENICI (arheološke zone)

Gradina	Murter-Betina
Gradina Zibonga	Dazlina
Muića vijenac	Dazlina
Gradina (Colentum)	Murter-Betina
Pačipolje	Betina
Podjasenovac	Jezera
Sustipan	Sustipan
Jazine	Tisno
Puntica	Tisno
crkva sv.Martina	Ivinj
Dazlina	Dazlina
Crkva sv.Martina	Ivinj
Groblje Gradina	Murter-Betina
Dazlina	Dazlina

II REGISTRIRANI POJEDINAČNI SPOMENICI KULTURE

Crkva sv.Frane	Betina
Crkva sv.Nikole	Jezera
Crkva sv.Konstancija	Jezera
Crkva sv.Roka	Jezera
Crkva sv.Ivana Trogirskog	Jezera
Crkva Gospe od Zdravlja	Jezera
Crkva sv.Duh	Tisno
Crkva sv.Roka	Tisno
crkva sv.Andrije	Tisno
Crkva Gospe od Karavaja	Tisno
Zgrada općine	Tisno
Kuća Banchetti	Tisno
Kuća Gelpi	Tisno
Kuća Alborghetti	Tisno
Kuća Denari (Ijekarna)	Tisno
Kuća Obratov	Tisno
Vila Mazzura	Tisno
Ljetnikovac Banchetti	Tisno-Rastovice
Crkva sv.Martina	Ivinj
Crkva sv.Ilije	Dazlina

III REGISTRIRANE POVIJESNE URBANISTIČKE CJELINE

Povijesna jezgra	Tisno
Povijesna jezgra	Betina

Prostorno - estetski elementi

Cijeli prostor općine Tisno ima nekoliko vidikovaca koje je potrebno posebno vrednovati u prostorno planskoj dokumentaciji;

1. Vidikovac Gradina (Dazlina)

Posebno se kao vidikovac s kojeg se doživljava cijeli prostor općine a i šire ističe Gradina u dazlinskom polju. Sa ove gradine puca pogled na kopneni i morski dio općine. Po lijepom vremenu sa ovog lokaliteta vidi se čak i otok Vis. Danas do vrha Gradine nema prilaznog puta o čemu bi se svakako trebalo voditi računa.

2. Vidikovac Gračina

Ovaj se vidikovac nalazi na ulazu u naselje Tisno. Na vrhu brda je instaliran antenski sustav pa je iz tog razloga prema ovom mjesti napravljen usku asfaltirani pristup. U prostornom dokumentu bi svakako trebalo ovo mjesto vrednovati i predložiti nekakav sadržaj budući je pristup omogućen a pogled na naselja i krajolik je predivan.

3. Vidikovac uz svetište crkve Gospe od Karavaja

U Tisnom na brdu Brošćica nalazi se svetište Gospe od Karavaja. Uz svetište je plato s kojeg se pruža prekrasan pogled na naselje Tisno i akvatorij. Planom bi trebalo osmisliti ovaj vidikovac i predložiti sadržaje koji ne bi bili u suprotnosti sa svetištem koji je uz vjerski objekt i spomenik kulture.

4. Vidikovac Jasenovac

Na padini brda Jasenovac prema jugu iznad uvale Kosirina na današnjoj cesti Tisno - Murter uobičajeno je da se zaustave automobili radi prekrasnog pogleda koji se odatle pruža prema uvali Kosirina i kornatskom otočju. U prostornom planu bi trebalo predvidjeti da se na tom mjestu planiraju sadržaji adekvatni vidikovcu.

1.1.2 Prostorno razvojne i resursne značajke

Općina Tisno zauzima istaknuti dio sjevero-dalmatinskog prostora kojem je Šibenik administrativno i županijsko središte. Obuhvat općine predstavlja ujedno i granicu ukupnog egzistencijalnog prostora koja je korigirana nužnim suvremenim funkcionalnim odnosima gravitacija. Orijehtacija prema kopnu ali i prema moru bitno je obilježje prostora u čemu treba tražiti odrednice i budućeg razvitka.

Obilježja prirodne sredine koji su bitno utjecali i određivali način života na ovom području, također će, u većoj ili manjoj mjeri utjecati na budući razvoj područja, bilo stvaranjem povoljnih uvjeta za određene razvojne procese (npr. turizam i ugostiteljstvo) ili predstavljanjem otegotnih okolnosti (npr. zaštita obale od preizgrađenosti, očuvanje kvalitete mora, podmorja i dr.). To je heterogeni prostor u kojemu se susreću krajevi različitih prirodnih osobina.

Reljef, geološka grada, klima, pedološka osnova, vegetacija, otočki i maritimni potencijali čine povoljne uvjete razvoju različitih oblika turizma, poljodjelstva, stočarstva.

Ovaj kraj je naizgled zelen, ali šuma praktički nema, najraširenija je zona agrarnih površina pod maslinama i garigom. Antropogenim utjecajima u prošlosti, biljni pokrov je doživio ogromne izmjene koje traju i danas.

Tla su, u odnosu na neka obližnja područja, relativno gospodarski vrijedna. Velike plodne površine, dobro obrađena tla osnovno su obilježje kraja u kojemu agrarne aktivnosti još uvijek imaju veliko značenje.

1.1.3 Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova

Uredba o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora

Uredbom o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora, donesenom u rujnu 2004. godine (NN 128/2004), se određuje zaštićeno obalno područje mora koje obuhvaća sve otoke, pojas kopna u širini od 1000 m od obalne crte i pojas mora u širini od 300 m od obalne crte. Zaštićeno obalno područje od posebnog je interesa za Republiku Hrvatsku.

Uredbom se utvrđuju smjernice i obvezni kriteriji za uređenje obalnog područja, ograničava širenje postojećih i osnivanje novih građevinskih područja te gradnja u neizgrađenom dijelu postojećih građevinskih područja naselja i izdvojenih građevinskih područja (izvan naselja) uz morsku obalu osim za funkcije neposredno povezane uz more i morsku obalu. U neizgrađenom dijelu građevinskog područja naselja u pojasu najmanje 70 m od obalne crte može se planirati samo izgradnja hotela, građevina javne namjene i uređenje javnih površina, infrastrukturnih građevina i drugih građevina koje po svojoj prirodi zahtijevaju smještaj na obali (brodogradilišta, luke i sl.).

U građevinskom području naselja unutar površine određene za mješovitu namjenu može se planirati pojedinačna građevina za smještaj (hotel, pansion, prenoćište i sl.) kapaciteta do 80 kreveta.

U ZOP-u građevina se može graditi samo na uređenoj građevnoj čestici (pristup na građevnu česticu, odvodnja otpadnih voda i propisani broj parkirališnih mjesta) ili čije je uređenje započeto na temelju Programa izgradnje objekata i uređaja komunalne infrastrukture prema posebnom propisu, na način da su izvedeni barem zemljani radovi u skladu s urbanističkim planom uređenja za neizgrađeni dio građevinskog područja, odnosno s prostornim planom na temelju kojeg se provodi zahvat u prostoru za izgrađeni dio građevinskog područja.

Odredbe Uredbe obvezatno se primjenjuju u postupku izrade i donošenja prostornih planova, kao i postupcima njihove provedbe, odnosno postupcima izdavanja lokacijskih dozvola.

Prostorni plan Šibensko kninske županije donesen je 2002. godine («Službeni vjesnik Šibensko kninske županije», broj 11 /02.). U ciljevima prostornog razvoja i uređenja je naglašeno:

- provoditi mjere za zaustavljanje pritisaka na gradove i obalno područje;
- unaprijediti uvjete života i povećati vrijednosti i kvalitete prostora i okoliša;
- racionalno koristiti prostor za gradnju (racionalizirati građevinska područja i ograničiti izgradnju naročito na obalnom i otočkom području, unutar zaštićene cjeline i vrijednih dijelova prirode što se štite kroz ograničenja u korištenju;
- na otočkom području u odabiru prostorne i gospodarske strukture utvrđuje se:
 - o poticati razvoj specifičnih oblika turizma,
 - o razvoj poljoprivrede (proizvodnja, prerada, prodaja) i ribarstva (lov i uzgoj te
 - o malih proizvodnih pogona.

U procjeni demografskog razvitka ocjenjeno je da će u Općini Tisno 2015. godine biti od 2.600 do 2.700 stalnih stanovnika, dakle značajni pad broj stanovnika, što je teško prihvatljivo kao polazna planska pretpostavka. Naselje Tisno je određeno kao turističko središte regionalnog značaja sa 1.500 do 1.600 stalnih stanovnika 2015. godine. Za općinu Tisno su određena četiri (postojeće) izdvojene ugostiteljsko - turističke zone (Jazine, Lovišća, Rastovac i Plitka vala).

Prema propisanim uvjetima određivanja građevinskog područja utvrđeno je da se građevinsko područje detaljnije određuje u prostornom planu općine. Pri tome minimalna gustoća stanovanja G_{bst} iznosi 40 st/ha, s tim da u zonama pretežito individualne stambene izgradnje maksimalna G_{bst} iznosi 100 st/ha a u zonama pretežito višestambene izgradnje maksimalna G_{bst} iznosi 120 st/ha. Najmanje 20% površina potrebno je osigurati za smještaj javnih i društvenih sadržaja. Obračun prosječne gustoće stanovanja obuhvaća i povremene stanovnike naselja a izdvojene gospodarske zone ne obračunavaju se u prosječnu gustoću stanovanja. Za zone povijesnih ruralnih jezgri propisane gustoće stanovanja mogu biti i veće.

Obvezni prostorni pokazatelji za stambenu izgradnju su određeni sa $k_{ig} = 0,4-0,6$ za individualnu stambenu izgradnju i 0,5 za višestambenu izgradnju. Individualna stambena građevina je određena kao jednoobiteljska s najviše 2 stana ili višeobiteljske stambene građevine sa najviše 4 stana. Najveća visina jednoobiteljskih građevina iznosi $E=3$ nadzemne etaže ili 9,0 m a višeobiteljskih građevina iznosi $E=5$ nadzemnih etaža ili 15 m.

Uz zaštićeni Park prirode Vransko jezero (dio) predlaže se zaštita područja Makirina - Ivinj u kategoriji posebnog rezervata – geološki rezervat. Za zaštićene ruralne cjeline naselja Betina i Tisno obvezna je izrada urbanističkog plana uređenja.

Prostornim planom Šibensko kninske županije je određena postojeća zona za marikulturu (JI od uvale Prosika – uzgoj školjaka na 2.200 m²) te su ocijenjene četiri nove povoljne zone za uzgoj ribe i školjaka (uvala Obinuš – 10,0 ha, 300 t ribe i 100 t školjkaša, otok Bisage - 20,0 ha, 200 t ribe i 50 t školjkaša, otok Sovljak – 20,0 ha – 300 t ribe i 100 t školjkaša i uvala Tatinja – 10,0 ha – 200 – 250 t ribe i 100 t školjkaša).

U razvoju prometne i komunalne infrastrukture je naglašeno da će se racionalizirati mreža luka nautičkog turizma (marine) i usmjeravati ih u već izgrađena područja naselja. Potiče se gradnja i uređenje obala na obalnim i otočkim naseljima te stvaranje pretpostavki za opremanje otočkih naselja, izgrađenih struktura i rekreacijskih zona i područja dovoljnim brojem sidrišta i privežišta te daljnji razvoj ostale prometne i komunalne i infrastrukture.

Prostorni plan Šibensko kninske županije je vrlo restriktivan u pogledu buduće turističke izgradnje (nova gradnja turističkih sadržaja na izdvojenim zonama je moguća samo unutar postojećih turističkih zona ali istovremeno ne prognozira rast stanovništva te omogućava razvoj marikulture u vrlo osjetljivom i zatvorenom akvatoriju.

Postupkom usklađenja Prostornog plana Šibensko kninske županije sa Uredbom o uređivanju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora, odnosno Izmjenama i dopunama toga Plana (2005. godine), određene su ugostiteljsko – turističke zone izvan naselja po veličini, vrsti smještaja, maksimalnom kapacitetu i stupnju izgrađenosti po zonama. Tako su za općinu Tisno određene slijedeće izdvojene ugostiteljsko turističke zone:

- BETINA	Plitka vala	13,0 ha T3 (kamp)	1.000 kreveta (izgrađena zona)
	Uvala Lučica	5,0 ha T3 (kamp)	500 kreveta neizgrađena zona
	Uvala Kosirina	5,0 ha T3 (kamp)	500 kreveta (dijelom na području općine Murter)
- TISNO	Jazine	29,3 ha T1, T2, T3	2.500 (700 postojećih), djelomično izgrađ.
	Rastovac	12,8 ha T2, T3	1.300 (700 postojećih), djelomično izgrađ.
- JEZERA	Lovišća	15,0 ha T2, T3	1.100 kreveta (izgrađena zona)

Luke posebne namjene, odnosno luke nautičkog turizma – marine sa maksimalnim brojem dopuštenih vezova za plovila:

- BETINA 180 vezova (dosadašnji i maksimalni broj vezova)
- JEZERA 200 vezova (dosadašnji i maksimalni broj vezova)
- TISNO 205 vezova (planirana marina u Uvali Luke)

Športske luke su određene po lokaciji:

- TISNO – Gomilica kod mosta, Veliki porat i zapadna strana uvale Luke
- BETINA – Porat, Zdrače
- JEZERA – Uvala Jezera

Prostor općine Tisno cjelovitije je obrađen u **Prijedlogu prostornog plana općine (bivše) Šibenik** (1986. godine) i Urbanističkom planu područja otok Murter - Pirovac (1978. godine). Prema tim planskim dokumentima taj prostor se definira kao primarno turističko-rekreacijsko područje s turizmom kao nositeljem razvoja. Uz turizam razvijat će se poljoprivreda, usluge i sl.

Prema Prijedlogu PPO (bivše) Šibenik, postojeća ponuda obogatit će se većim kapacitetima boravišnog i kupališnog turizma (turistička naselja i kampovi u Podvršci, Plitkoj Vali - Kosirina, na području Jezera i Tisnoga) sa selektivnim turističkim sadržajima (marine, ruralne ambijentalne i revitalizirane jezgre, sportsko ribarski sadržaji, turističke manifestacije i sl.). Značajni turistički kapaciteti su planirani na Modravama uz Prosiku i Vransko jezero. Tako je uz postojeće kapacitete 11.020 (390 u osnovnim i 1.630 u komplementarnim) u Murteru planirano ukupno svih sadržaja (postojeće + novo) 31.100. Nasuprot tome na ovom području se predviđa 6.000 stanovnika do 2015. godine, što znači da se očekuje da će na jednog stanovnika u punoj sezoni na području boraviti više od 5 gostiju, ne računajući na posjetiocyte, dnevne izletnike i povremeno stanovništvo koje boravi u vikend objektima.

Planirani odnos broja stanovnika i turista mogao bi bitno utjecati na stanje okoliša i razinu turističke ponude, obzirom da takav odnos ukazuje na relativno nižu razinu ponude.

Tako su planirani turistički kapaciteti osnovnih i komplementarnih kapaciteta po zonama i općinama, bez privatnog smještaja:

Tablica 2. Planirani turistički kapaciteti po zonama

područje	površina (ha)	gustoća lež./ha	Osnovni kapaciteti	komplem kapaciteti	ukupni kapaciteti
TISNO ukupno	275,0	39.6	4.000	6.900	10.900
1. Modrave	190.0	18.4	1.500	2.000	3.500
2. Kosirina	31.6	94.9	1.000	2.000	3.000
3. Suvača	11.2	107.1	500	700	1.200
4. Lovišća	20.3	98.5	500	1.500	2.000
5. Jazina	8.9	101.1	200	700	900
6. Rastovac	13.0	23.1	300		300

Kako za područje bivše općine Šibenik nije donesen Prostorni plan granice građevinskog područja su regulirane **odlukom o građevinskom području** koje sadržavaju grafički prikaz granica građevinskog područja na katastarskim kartama i odredbe za provođenje (1983., 1984., te izmjene i dopune 1988. i 1989.godine).

Urbanističkim planom područja otok Murter - Pirovac (do 2000. godine) planirano je ukupno 15.300 ležajeva te još 1.300 ležajeva u odmaralištima i 8.160 ležajeva u privatnom smještaju, odnosno ukupno 24.760 ležajeva. Stanovništvo je također optimističnije projicirano na ukupno 10.314 stanovnika. Planirani odnos stanovnika i turista je povoljniji, odnosno na jednog stanovnika bi na području boravilo 2.4 turista, što predstavlja gornju granicu tolerantnog odnosa, koji još ne ugrožava stabilnost i integritet naselja.

Demografska projekcija, utvrđena Urbanističkim planom Murter - Pirovac, ne ostvaruje se po planiranim stopama rasta, ali ni porast turističkih kapaciteta se ne kreće po planiranim veličinama.

Potrebno je napomenuti da se razradom Urbanističkog plana, posebno kroz izradu **detaljnih planova**, znatno odstupilo od planiranog odnosa stanovnika i turističkih kapaciteta, tako da su turističke zone po kapacitetima predimenzionirane u odnosu na Urbanistički plan područja otok Murter - Pirovac i namjenjene nižim razinama turističke ponude, pretežno kampovima i odmaralištima.

U izradi novih dokumenata prostornog uređenja za općinu Tisno nedostaju odgovarajuća razvojna usmjerenja te obveza zaštite osobito vrijednih dijelova prirode na državnoj i županijskoj razini. **Osnove korištenja i zaštite prostora za općinu (bivšu) Šibenik** sadržavaju određene podatke o stanju u prostoru i stanju prostorno planske dokumentacije uz obveze zaštite prostora. Taj dokument je relevantan za izradu Prostornog plana županije a može se, u analitičkom dijelu koristiti i za izradu prostornih planova grada Šibenika i novonastalih jedinica lokalne samouprave.

Tablica 3. Postojeći dokumenti prostornog uređenja šireg područja

NAZIV DOKUMENTA PROSTORNOG UREĐENJA	OBUH VAT (ha)	IZRAĐIVAČ STRUČNOG PRIJEDLOGA	DONOŠENJE	STATUS
I PROSTORNI PLAN OPĆINE				
PROSTORNI PLAN OPĆINE (bivše) ŠIBENIK	Područje bivše općine Šibenik	Urbanistički institut Hrvatske - Zagreb	nije donesen	
II ODLUKA O GRAĐEVINSKOM PODRUČJU				
ODLUKA O GRAĐEVINSKOM PODRUČJU ZA OTOK MURTER – PIROVAC	Područje obuhvata Urbanističkog plana otoka Murter - Pirovac		SV općina Drniš, Knin i Šibenik 18/83.	NA SNAZI
IZMJENA I DOPUNA ODLUKE O GRAĐEVINSKOM PODRUČJU ZA OTOK MURTER – PIROVAC			SV općina Drniš, Knin i Šibenik 8/89.	NA SNAZI
ODLUKA O GRAĐEVINSKOM PODRUČJU ZAGORSKOG DIJELA OPĆINE ŠIBENIK			SV općina Drniš, Knin i Šibenik 18/84.	NA SNAZI
IZMJENA ODLUKE O GRAĐEVINSKOM PODRUČJU ZAGORSKOG DIJELA OPĆINE ŠIBENIK			SV općina Drniš, Knin i Šibenik 12/88.	NA SNAZI
III URBANISTIČKI PLAN				
URBANISTIČKI PLAN PODRUČJA OTOKA MURTER – PIROVAC	94,94 km ² (otok Murter i naselje Pirovac)	Urbanistički biro PROSTOR Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik 2/79.	VAN SNAGE
IZMJENA I DOPUNA URBANISTIČKOG PLANA OTOKA MURTER – PIROVAC		Urbanistički biro PROSTOR Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik 28/79, 20/81, /83.	VAN SNAGE

Tablica 4. Postojeći detaljni planovi uređenja

NAZIV DETALJNOG PLANA	OBUH VAT (ha)	IZRAĐIVAČ STRUČNOG PRIJEDLOGA	DONOŠENJE	STATUS PLANA prema Programu mjera za unapređenje stanja u prostoru općine Tisno
betina URBANISTIČKI PROJEKT MARINE BETINA	3,5 ha	ARCOS, Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik 3/91	UGLAVNOM REALIZIRAN
PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN CENTRA BETINE	6,3 ha	Urbanistički biro "Prostor" Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik /88	Potrebna provjera koncepta i usklađenje s PPU* općine Tisno
PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN PLITKA VALA	ha	Zavod za urbanizam Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik /86	Potrebna provjera koncepta i usklađenje s PPU* općine Tisno
jezera PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN MARINE JEZERA	3,5 ha	Zavod za urbanizam Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik /83	UGLAVNOM REALIZIRAN

PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN TURISTIČKE ZONE T ₂ I T ₃ (uvala Lovišće)	10,5 ha	Zavod za urbanizam Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik /87	UGLAVNOM REALIZIRAN
URBANISTIČKI PROJEKT DIJELA OBALE JEZERA	3,0 ha	Urbanistički biro "Prostor" Šibenik	1989.	UGLAVNOM REALIZIRAN
tisno PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN PRISLIGA – JAZINA	35,2 ha	Urbanistički biro "Prostor" Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik 3/91.	Potrebna provjera koncepta i usklađenje s PPU* općine Tisno
PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN CENTRA TISNOGA	2,54 ha	Urbanistički biro "Prostor" Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik /89.	Potrebna provjera koncepta i usklađenje s PPU* općine Tisno
PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN UVALE LUKE	6,57 ha	Urbanistički biro "Prostor" Šibenik	SV općina Drniš, Knin i Šibenik 3/91.	NA SNAZI
PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN UVALE RASTOVAC	ha		SV općina Drniš, Knin i Šibenik /88.	Potrebna provjera koncepta i usklađenje s PPU* općine Tisno

1.1.4 Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke te prostorne pokazatelje

Demografski razvoj

Kretanje broja stanovnika

Usporedbom veličine populacijskog kvantuma područja općine Tisno s veličinom njene teritorije može se ustvrditi da se radi o relativno slabo naseljenom području, s prosječnom gustoćom naseljenosti od 37,4 stan/km² u 2001. godini. Takova gustoća naseljenosti kao rezultat prirodnih, a posebno niza ekonomskih i izvanekonomskih čimbenika, ukazuje da na tom prostoru do sada nije ostvarena značajnija koncentracije stanovnika.

Kretanje broja stanovnika, u razdoblju od prvog do zadnjeg popisa, pokazuje da je ukupno stanovništvo poraslo (općine Tisno i Murter u 1991. godini) za 2365 stanovnika, odnosno za 49% i po veoma skromnoj prosječnoj godišnjoj stopi od 3,6‰.

Analiza kretanja broja stanovnika ukazuje da je u razdoblju 1857-1991. godine, zabilježen porast za 1350 stanovnika ili 33,4%.

U razdoblju od 1857. do 1948-1953. godine bilježi se stalan rast broja stanovnika, koji u razdoblju 1948 -1953. godine bilježi dosadašnji maksimum. Od 1953. do 1991. godine primjetan je pad broja stanovnika u odnosu na razdoblja 1948-1953.godine sa naznakom da se od 1981. do 1991. godine ponovo bilježi rast broja stanovnika. Kretanje stanovništva u razdoblju od karakteristične 1948. godine do 1981. godine pokazuje tendenciju pada broja stanovnika i to gotovo za sva naselja u rasponu od cca. -40% do -12% (s izuzetkom Dubrave kod Tisnoga gdje kretanje na slijedi trend). Od većih naselja, u Betini i Tisnom zabilježen je veći pad (od -37% do -31%) a kod Jezera manji (od -18% do -12%). Uzroci tih razlika ne leže u uobičajenim čimbenicima (prometna povezanost, gospodarski razvoj, atraktivnost područja i sl.), jer su gotovo sva naselja u sličnom položaju. Od 1981. do 1991. godine, u svim naseljima, bilježi se polagani porast za 4 do 9 postotnih poena.

Kretanje udjela stanovništva u razdoblju 1948-1991. godine ukazuje da se, u razmatranom razdoblju, nisu pokazale značajnije razlike u udjelima naročito za veća naselja, što se može objasniti činjenicom ujednačenih uvjeta života i rada.

Proces usporenog rasta stanovništva do 1948. godine bez naselja s većom koncentracijom stanovnika uvjetovan je i nepostojanjem dostatnih uvjeta rada i stanovanja, a kasniji depopulacijski trend uvjetovan je /najvjerojatnije/ migracijama u gradske centre što je oslabilo reprodukcijski potencijal stanovništva.

Trend kretanja stanovništva, u razdoblju 1948-1981. godine, rezultirao je narušavanjem dobne i spolne strukture stanovništva i smanjivanjem fertilnog kontigenta žena, koji iznosi 19,4%, što je niže od prosjeka Županije i Republike a niži je i od ostalih susjednih područja.

Tablica 5. Kretanje udjela broja stanovnika po naseljima u razdoblju 1948-1991. godine

	NASELJE	BROJ STANOVNIKA s udjelima							
		1948.	%	1971.	%	1981.	%	1991.	%
1	BETINA	1200	28,7	988	25,9	755	25,0	813	24,1
2	DAZLINA	146	3,5	138	3,6	88	2,9	89	2,6
3	DUBRAVA KOD TISN.	95	2,3	218	5,7	168	5,6	203	6,0
4	JEZERA	959	22,9	894	23,5	788	26,1	838	24,8
5	PROSIKA		0,0		0,0		0,0		0,0
6	TISNO	1787	42,6	1570	41,3	1222	40,4	1431	42,5
	OPĆINA TISNO	4187	100,0	3808	100,0	3021	100,0	3374	100,0

Prema privremenim rezultatima popisa stanovništva 2001. godine bilježi se stagnacija ukupnog broja stanovnika. Tako je u općini Tisno, prema prethodnim rezultatima popisa stanovnika i stanova 2001. godine, bilo 3248 stalnih stanovnika. Distribucija stanovnika po naseljima ukazuje da naselja u unutrašnjosti, iako mala još više gube stanovništvo a obalna stagniraju.

Tablica 6. Broj stanovnika po naseljima 2001. godine

	NASELJE	stanovnika 2001. godine	
		Broj	%
1	BETINA	775	23,9
2	DAZLINA	62	1,9
3	DUBRAVA	186	5,7
4	JEZERA	841	25,9
5	TISNO	1.384	42,6
	OPĆINA TISNO	3.248	100

Prosika se popisom stanovnika 2001. godine ne navodi više kao samostalno naselje pa je tako u Općini Tisno ukupno 5 naselja.

Tablica 7. Usporedni prikaz udjela fertilnog kontigenta žena u ukupnom stanovništvu

PODRUČJE	udio (%)	index
Murter Tisno	19,4	100
Primošten	19,7	101
Šibenik	24,6	127
Vodice	22,7	117
Županija šibensko-kninska	22,4	115
Republika Hrvatska	24,0	126

Dodatni nepovoljan utjecaj na kretanje broja i strukture stanovništva predstavlja okolnost ratna zbivanja, pod čijim su utjecajem dodatno poremećene dobne i spolne strukture stanovništva. Ratna zbivanja mogu imati dugoročne posljedice na daljnja demografska kretanja. Ukoliko dođe do snaženja gospodarske strukture, može se očekivati nastavak trenda povećanja ukupnog broja stanovnika u idućem desetgodišnjem razdoblju, što će se

pozitivno odraziti na probleme depopulacije.

Strukture stanovništva

Depopulacijska kretanja uz suženu demografska osnovica uvjetovala su pojavu negativne demografske strukture stanovništva. Dosadašnja kretanja stanovništva obilježavaju promjene dobne strukture stanovništva, koje u cjelini karakterizira nepovoljno stanje.

Promjene dobne strukture u proteklom dvadesetogodišnjem razdoblju su obilježene smanjenjem udjela mlađih dobnih skupina sa 28,80% 1971. godine na 22,27% 1991. godine ili za 15,6%, dok se udio starog stanovništva povećao sa 22,28% 1971. godine na 27,08% u 1991. godini ili za 17,9%, što obilježava negativne procese. Među pojedinim naseljima nema bitnijih razlika, izuzev naselja Dazlina gdje je taj negativni trend još izraženiji. Obzirom da je 1991. godine udio mladog stanovništva (0-19 god.) u stanovništvu gotovo svih naselja manji od 30% a udio starog veće od 15%, stanovništvo je zašlo u *duboku starost*.

Tablica 8. Osnovne dobne skupine po naseljima za razdoblje 1971 - 1991. godine

Broj	NASELJE	godina.	Ukupno	dobne skupine					
				0 - 19		20 - 59		više od 60	
				Broj	%	Broj	%	Broj	%
1	BETINA	1971.	985	226	22.94	476	48.32	283	28.73
		1981.	761	141	18.53	377	49.54	243	31.93
		1991.	795	167	21.01	374	47.04	254	31.95
2	DAZLINA	1971.	138	56	40.58	64	46.38	18	13.04
		1981.							
		1991.	88	17	19.32	43	48.86	28	31.82
3	DUBRAVA	1971.	218	83	38.07	100	45.87	35	16.06
		1981.	170	48	28.24	79	46.47	43	25.29
		1991.	188	46	24.47	108	57.45	34	18.09
4	JEZERA	1971.	892	268	30.04	447	50.11	177	19.84
		1981.	784	174	22.19	421	53.70	189	24.11
		1991.	830	177	21.33	447	53.86	206	24.82
5	TISNO	1971.	1554	458	29.47	765	49.23	331	21.30
		1981.	1295	283	21.85	681	52.59	331	25.56
		1991.	1341	315	23.49	670	49.96	356	26.55
OPĆINA TISNO		1971.	3787	1091	28.80	1852	48.90	844	22.28
		1981.	3010	646	21.46	1558	51.76	806	26.77
		1991.	3242	722	22.27	1645	50,74	878	27.08

Koeficijent starosti za posljednju popisnu godinu, koji pokazuje udio (%) osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu, prelazi 12% pa se može kazati da je stanovništvo zašlo u proces starenja. Indeks starosti pokazuje odnos starog (60 i više) i mladog (0-19) stanovništva i kada on prelazi 40 (a za analizirana naselja taj indeks prelazi za 2 do 3 puta) može se ustvrditi da je stanovništvo zašlo u proces starenja.

Tablica 9. Koeficijent i indeks starosti po naseljima za 1991. godinu

NASELJA		Koeficijent starosti $P(60+)/P$ (više od 0.12=starenje)		Indeks starosti $(P+(60+)/P(0-20))*100$ (više od 40=starenje)	
1	BETINA	0.32	starenje	152.10	starenje
2	DAZLINA	0.32	starenje	164.71	starenje
3	DUBRAVA	0.18	starenje	73.91	starenje
4	JEZERA	0.25	starenje	116.38	starenje
5	TISNO	0.27	starenje	113.02	starenje
OPĆINA TISNO		0.27	starenje	118.92	starenje

Analizi kretanje koeficijenta i indeksa starosti za razdoblje 1971-1991. godine ukazuje da je došlo do povećanja koeficijenta i indeksa starosti.

Tablica 0. Usporedni prikaz indeksa starenja za 1991. god.

PODRUČJE	Indeks
Murter Tisno	111,5
Primošten	117,1
Šibenik	58,6
Vodice	62,8
Županija šibensko kninska	75
Hrvatska	66,7

Usporedimo li indeks starosti sa ostalim područjima opažamo da je za područje općina Murter i Tisno taj indeks velik, što također ukazuje na stanje demografske mase u odnosu na županijski prosjek, pa se može zaključiti i da je stupanj ekonomske razvijenosti područja u odnosu na Županiju niži jer nedostaje aktivnog, mlađeg stanovništva.

Koeficijent dobne ovisnosti, kojim se iskazuje opterećenost stanovništva u aktivnoj dobi, stanovništvom u predradnoj i postratnoj dobi, pokazuje da se u dvadesetogodišnjem razdoblju taj koeficijent povećao za oko 11%.

Tablica 11. Koeficijenti dobne ovisnosti po godinama

KOEFICIJENTI	1971.	1981.	1991.	Index 91/71.
Koeficijent dobne ovisnosti mladih	29.34	27.18	29.13	99
Koeficijent dobne ovisnosti starih	28.07	36.53	35.22	125
Ukupni koeficijent dobne ovisnosti	54.64	60.66	60.55	111

Dobna ovisnosti starih osoba znatnije je povećana (25%), dok je dobna ovisnost mladih gotovo nepromjenjena. Povećanje dobne ovisnosti starijih utjecati će na povećane izdatke za socijalno zbrinjavanje tih kategorija stanovništva.

Tablica 12. Usporedba koeficijenta dobne ovisnosti s drugim područjima za 1991. godine

	Murter i Tisno	Primošten	Vodice	Šibenik	Županija	Hrvatska
Koef. dobne ovisnosti	61	51	48	44	48	45

Gledano u cjelini, koeficijent dobne ovisnosti starijih (61) veći je od županijskog prosjeka (48), državnog (45) i uspoređenih općina i gradova.

Spolna struktura stanovništva, kao rezultat prirodnog kretanja i migracija, ukazuje na neuravnoteženi odnos dobne strukture stanovništva.

Tablica 13. Koeficijent feminiteta po popisnim godinama

Dobne skupine	1971.	1981.	1991.
0 - 19	933	958	923
20 - 59	1083	996	928
više od 60	1467	1574	1648

Koeficijent feminiteta mladog stanovništva pokazuje da su u sve tri popisne godine više zastupljeni muškarci. Kod zrelog stanovništva u 1971. godini zabilježen je veći udio žena, dok se u 1981. i 1991. godini taj odnos mijenja u korist muškaraca, što je, vjerojatno, uzrokovano selektivnim migracijama žena (ženidbenim migracijama). Kod starog stanovništva u proteklom razdoblju stalno se bilježi znatno veći udio žena, koji pokazuje znatnu spolnu neravnotežu, što se može objasniti prirodno-biološkim razlozima (veća smrtnost muškaraca).

Populacija je u 1991. godini imala opću stopu aktiviteta od 40%, što odražava nedovoljnu iskorištenost demografskih potencijala radne snage. Stoga je buduće povećanje aktiviteta stanovništva indirektno povezano uz mogućnosti većeg korištenja unutarnjih rezervi, kako u

radnom kontigentu kao demografskom okviru, tako i u kontigentu aktivnog stanovništva koje ne obavlja određeno zanimanje.

Tablica 14. Kretanje aktivnog stanovništva i udjela radnog kontigenta

NASELJA	1971.godina						1991.godina						INDEX 1991/71.				
	Ukup stanov.	Aktiv. stano	Stopa aktiv	Radni kont. broj	%	Isko rad.k	Ukup stano	Aktiv. stano	Stopa aktiv	Radni kont. broj	%	Iskor. RK	Ukup. stan	Aktiv. stan	Stopa aktiv	udio r.k.	Isk. r.k.
	BETINA	988	360	36.4	580	58.7	62.1	813	247	30.3	428	52.6	57.6	0.82	0.69	83.3	89.7
DAZLINA	138	85	61.6	91	65.9	93.4	89	34	38.3	52	58.4	65.6	0.64	0.40	62.2	88.6	70.2
DUBRAVA	218	134	61.5	135	61.9	99.3	203	65	31.9	125	61.6	51.8	0.93	0.49	51.9	99.4	52.2
JEZERA	894	334	37.4	558	62.4	59.9	838	294	35.1	518	61.8	56.8	0.94	0.88	94.1	99	95
TISNO	1570	571	36.4	942	60	60.6	1431	384	26.9	792	55.3	48.5	0.91	0.67	73.8	92.2	80
Općina Tisno	3808	1484	40.5	2306	60.8	66.6	3377	1025	31	1918	56.8	54.6	0.90	0.69	76.7	93.5	82

Iz gornje tabele je vidljivo da je aktivno stanovništvo u razdoblju 1971-1991. godine smanjeno za gotovo 20% više od smanjenja ukupnog broja stanovnika, opća stopa aktiviteta smanjena je za 21,8%, što je rezultat povećanja stope nezaposlenosti i opadanja gospodarskih aktivnosti, obzirom da je udio radnog kontigenta umanjen za svega 3,5%. U razmatranom razdoblju 1971-1991. godine došlo je do pada iskorištenosti radnog kontigenta za 19%; od 69,7% u 1971. godini na 56,5% u 1991. godini. Iskorištenost radnog kontigenta od samo 56,5% u 1991. godini. /kao prirodnog okvira za formiranje radne snage/, ukazuje na postojanje unutarnje rezervi radno sposobnog stanovništva.

Manji udio radnog kontigenta u odnosu na ostala područja rezultat je nepovoljne demografske slike područja. Kod analize aktivnog stanovništva prema području djelatnosti u 1991.g. vidimo da je najviše zaposlenih u tercijarnom sektoru, zatim u sekundarnom, kvartarnom pa primarnom. Tercijalni sektor je zastupljen čak sa 59,4 % zbog velike zastupljenost turizma i ugostiteljstva /iz čega je vidljiva gospodarska orijentacija stanovništva/. Za razliku od prosjeka u RH, manje su zastupljeni ostali sektori a naročito sekundarni /18,9% manje u općini Tisno od republičkog prosjeka/.

Evidentne su promjene ako uspoređujemo promjene aktivnosti stanovništva po djelatnostima za 1971. godinu; u 1971. godini je najviše zaposlenih bilo u primarnom sektoru čak oko 60%, međutim, taj se udio smanjio 6 do 8 puta u 20 godina što ukazuje na deagrariziju i okretanje stanovništva turizmu i drugim djelatnostima.

Obrazovna struktura stanovništva u proteklih dvadeset godina znatno je poboljšana, ali još uvijek zaostaje za državnim prosjekom. Udio osoba starijih od 15 godina bez obrazovanja iznosi 11,46% (prosjeak RH 8,5), a s minimalnim obrazovanjem (nezavršena osnovna škola) iznosi 32,18% (prosjeak RH 24,4). Udio stanovništva s osnovnom naobrazbom također je manji od državnog prosjeka za oko 3% kao i udio sa srednjom naobrazbom. Udio stanovnika s visokom naobrazbom manji je za 2,7 puta od prosjeka Države.

Domaćinstva

Kretanje broja domaćinstava u razdoblju 1971-1991. godine, u svim naseljima, ne slijedi trend kretanja broja stanovnika. Tako je smanjenje broja domaćinstava znatno manje od smanjenja broja stanovnika (smanjenje domaćinstava za 1% a stanovništva za 10%). Uzrok takovim kretanjima je smanjenje veličine domaćinstava.

Tablica 15. Kretanje broja stanovnika i broja domaćinstava 1971 - 1991. godine

NASELJE	Broj stanovnika			Index 91/71	Broj domaćinstava			Index 91/71
	1971	1981	1991		1971	1981	1991	
1 BETINA	988	755	813	0.82	307	284	264	0.86
2 DAZLINA	138	88	89	0.64	29	27	23	0.79
3 DUBRAVA	218	168	203	0.93	44	49	55	1.25
4 JEZERA	894	788	838	0.94	236	240	279	1.18
5 TISNO	1570	1222	1431	0.91	430	416	404	0.94
OPĆINA TISNO	3808	3021	3374	0.90	1046	1016	1027	0.99

Prosječna veličina domaćinstava u 1971.god. za ukupno područje iznosi 3,75 člana a u 1991. god. 3,24 člana, dok je u 2001. godini iznosila čak 2,77 članova.

Tablica 16. Prosječna veličina domaćinstava 1971-1991. godine

Godina	1971.	1981.	1991.	2001.
Prosječni broj članova domaćinstava	3.75	3.10	3.24	2.77

Razlozi znatnijeg smanjenja veličine domaćinstava nalaze se u depopulaciji i nepovoljnijoj dobnoj strukturi stanovništva; s većim udjelom starijih domaćinstava i s malim brojem članova.

Tablica 17. Domaćinstva prema broju članova i obilježja obitelji po naseljima 1991. godine

NASELJE	posj- dovanj gospo- darstva	Obiteljska domaćinstva prema broju članova										nisu obitelj.		obitelji				
		ukup.	svega	2	3	4	5	6	7	8 i više		svega	bračni par bez djece	bračni par s djec.	majk. s djec.	otac s djec.		
										broj. dom.	uk. član.						sama čka	više- člana
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
1 BETINA	svega ima	283 95	199 86	64 24	43 17	39 11	25 14	19 12	4 3	5 5	41 41	79 8	5 1	230 107	82 38	122 59	19 9	7 1
2 DAZLINA	svega ima	24 21	22 20	7 6	4 4	4 3	2 2	1 1	3 3	1 1	8 8	2 1	0 0	27 25	10 9	12 11	3 3	2 2
3 DUBRAVA	svega ima	55 24	45 22	7 4	10 3	12 6	8 5	3 1	2 1	3 2	27 17	8 1	2 1	59 31	15 9	35 17	5 3	4 2
4 JEZERA	svega ima	290 121	230 106	81 42	53 21	49 15	28 14	17 13	1 0	1 1	8 8	57 14	3 1	251 121	89 52	132 58	24 10	6 1
5 TISNO	svega ima	442 123	333 108	84 27	71 20	75 16	50 15	30 18	10 5	13 7	131 67	100 13	9 2	396 142	115 46	230 78	37 12	14 6
OPĆINA TISNO	svega ima	1096 385	830 342	244 103	181 65	179 51	113 50	70 45	20 12	23 16	215 141	247 38	19 5	964 426	311 154	531 223	88 37	34 12

Struktura domaćinstava na području općine Tisno ukazuje na poremećaj demografske osnovice, odnosno strukture stanovništva kao temeljnog čimbenika budućeg razvoja. Prema tabelarnim prikazima vidljivo je da od ukupnog broja domaćinstava 3/4 domaćinstava čine obiteljska domaćinstva sa najviše zastupljenim dvočlanim domaćinstvima. Gotovo 20% ukupnog broja domaćinstava čine samačka, a veliki je udio i obitelji bez djece /oko 27% od ukupnog broja obitelji/.

Broj domaćinstava s gospodarstvom u razdoblju 1971-1991. godine smanjen je sa 77,4% u 1971. za općinu Tisno na 33,1% u 1991. godini. Na osnovu takovih obilježja uočava se višeznačno uvjetovan proces deagrarizacije područja.

Stanovanje

Stambeni fond u 1991. godine, prema podacima popisa stanovništva i stanova, čini 2.452 stanova, od čega su 1.020 stalno nastanjeni, 168 nenastanjena a čak 1.191 u funkciji odmora i rekreacije.

Iz prikaza strukture korištenja stambenog fonda vidljivo je da je najviše stanova za odmor sa učešćem od 48,6%, dok je kategorija stanova za stalno stanovanje zastupljena sa 41,6% od ukupnog broja stanova.

Kretanja u području stanovanja pokazuju da je, unatoč padu broja stanovnika 1991. u odnosu na 1971. godinu za oko 9%, broj stanova porastao za 90%. Znatno povećanje broja stanova uvjetovano je ogromnim povećanjem broja stanova za povremeni boravak, tako da se struktura svih obalnih naselja bitno izmijenila. Gotovo se može govoriti o narušenoj strukturi naselja u kojemu ne dominira autohtoni stanovnik koji jedini može pridonijeti razvoju i uređenju naselja. Povremeno korištenje donosi niz, u praksi gotovo nerješivih problema, posebno u oblasti naseljske infarstrukture i opreme naselja suprastrukturuom.

Tablica 18. Kretanje broja stanovnika, domaćinstva i stanova 1971-1991.

Broj stanovnika			Index	Broj domaćinstava			Index	Broj stanova			Index
1971	1981	1991	91/71	1971	1981	1991	91/71	1971	1981	1991	91/71
3808	3021	3374	0.90	1046	1016	1027	0.99			2452	

U donjoj tablici uspoređivani su udjeli pojedinih kategorija stanova Općine Tisno u odnosu na Republiku Hrvatsku, te u odnosu na posljednja popisna razdoblja.

Tablica 19. Usporedba različitih kategorija stanova

NASELJE	Ukupno broj stanova	Udio u ukup. broju stanova	stanovi						drug nast. prost.
			stanovi za stalno stanov.			stanovi koji se koriste privrem.		stan. u koj. se isklj. obav. djelat.	
			nastanj.	nenastanjeni privrem.	napušt.	za odmor i rekreac.	u vrij. rad. u poljop.		
OPCINE MURTER I TISNO 1991.	4164	Udio %	39.3	7.2	1.1	45.7	3.9	2.8	0.4
OPCINA PIROVAC 1991.	1853		30.2	4.0	1.1	64.3	0.1	0.2	0.0
UKUPNO PODRUČJE 1991.	6017		36.5	6.2	1.1	51.5	2.8	2.0	0.3
Republika Hrvatska	1772345		82.2	5.4	1.2	10.0	0.6	0.5	0.5
Ukupno područje 1981.g.	4142		55.31	2.80	3.24	44.69	0.10	0	0
Ukupno područje 1971.g.	3161		67.00	2.21	3.01	26.99	0.79	0	0

Iz gornjeg prikaza vidimo:

- udio kategorije stanova koji se koriste za odmor i rekreaciju veći je u općini Pirovac (64,3%) u odnosu na općine Murter i Tisno (45,7%) a zajedno znatno veći (51,5%) u odnosu na državnu razinu (10%). Međutim obrnuta situacija stoji sa kategorijom stalnog stanovanja gdje je na državnoj razini zastupljenost sa 82,2% a na području analiziranih općina sa 36,5%,
- U odnosu na ranija popisna razdoblja u 1991. godini znatno se povećao udio korištenja stanova za odmor i rekreaciju i to u odnosu na 1971. godinu za oko 48% a u odnosu na 1981. godinu za oko 13%. Međutim, došlo je do smanjenja udjela stalnog stanovanja.

Prema privremenim rezultatima popisa stanovništva i stanova 2001. godine za općinu Tisno je došlo do povećanja ukupnog broja stanova (za 585 stanova). Broj stanova za stalno stanovanje je povećan za 185 stanova pa razlika u najvećem dijelu otpada na stanove za odmor i rekreaciju (cca 400 stanova).

Tablica 20. Broj stanovnika, domaćinstava i stanova (1991. i 2001. godine)

naselje	broj stanovnika 2001. god.	broj domaćinstava 2001. god.	broj stanova			
			svega		stanovi za stalno stanovanje	
			1991.	2001.	1991.	2001.
BETINA	775	291	583	666	321	319
DAZLINA	62	25	40	36	27	28
DUBRAVA	186	63	79	81	64	68
JEZERA	841	305	557	776	321	378
TISNO	1.384	488	1.193	1.478	455	580
UKUPNO	3.248	1.172	2.452	3.037	1.188	1.373

U 1991. godini standard stanovanja je povećan u odnosu na prethodna razdoblja, tako da je prosječna površina stana porasla sa 68,1 m² u 1981. godini na 83,8 m².

Tablica 21. Prosječna veličina domaćinstava i stanova za stalno stanovanje (1971., 1991. i 2001. godine)

	1971.	1981.	1991.	2001.
Prosječna veličina domaćinstva	3.75	3.10	3.24	2.77
Prosječna veličina stana za stalno stanovanje	0	68,1	83,8	

Opremljenost instalacijama vode, struje i kanalizacije zajedno s centralnim grijanjem ima 93,12% stanova što je više od opremljenosti RH 80,87%. Bez instalacija je svega 2,4% stanova, a svi su stanovi od tvrdog materijala.

Opremljenost instalacijama vode, struje i kanalizacije zajedno s centralnim grijanjem 1991. u odnosu na 1981. godinu porasla je za 23%. Udio broj stanova bez instalacija prepolovljen je pa iznosi u 1991. godini za čitavo područje 2,77%.

Tablica 22. Stanovi prema godini izgradnje 1991. godini

NASELJA	Ukup. broj stal.st.	Godina izgradnje												Broj osoba	Pros. br.os./stan
		do 1918.		1919-1945		1946-1970		1971-1980		1981-1985		nakon 1985			
			%		%		%		%		%		%		
BETINA	321	122	38.0	22	6.9	97	30.2	39	12.1	25	7.8	16	5.0	757	2.4
DAZLINA	27	2	7.4	3	11.1	10	37.0	8	29.6	4	14.8	0	0.0	85	3.1
DUBRAVA	64	5	7.8	1	1.6	28	43.8	14	21.9	9	14.1	7	10.9	201	3.1
JEZERA	321	39	12.1	13	4.0	133	41.4	64	19.9	23	7.2	46	14.3	812	2.5
TISNO	455	120	26.4	25	5.5	146	32.1	88	19.3	28	6.2	48	10.5	1318	2.9
OPĆINA TISNO	1188	342	28.8	112	9.4	414	34,8	363	30.5	153	12.9	161	13.5	3173	2.6

Na gornjem prikazu vidimo da je do 1918. sagrađeno nešto više od 1/4 stanova. Najviše stanova izgrađeno je u razdoblju poslije II Svjetskog rata; do 1970. godine - oko 35% a u desetogodišnjem razdoblju 1971-1980. godine nešto manje od trećine ukupnog broja stanova te u razdoblju 1981-1991. godine oko 13% ukupnog broja stanova.

Ocjena stanja i mogućnosti razvoja

Koncepcija prostornog razvitka temelji se na vrednovanju izuzetne prirodne osnove i stvorenih vrijednosti, posebno naselja, infrastrukture i gospodarskih kapaciteta. Mada je temeljna infrastruktura položena kopnenim obalnim područjem i dijelom preko otoka Murtera, osnovna okosnica razvoja se pruža na način da obuhvaća i otočke prostore. Dakle, može se govoriti o osnovnoj uzdužnoj (dužobalnoj) okosnici razvoja, ali se nadzire i poprečna

okosnica, koja vezuje u jedinstveni prostorni sklop; teritorij u unutrašnjosti, obalu, otok Murter i manje otočiće i hridi. U budućem razvoju potrebno je poticati te elemente kao čimbenike razvoja, u čemu se naglašava slijedeće;

- *geoprometni položaj općina*

Općina Tisno je smještena na magistralnom dužobalnom pravcu i u blizini važnijih tranzverzalnih putova iz unutrašnjosti zemlje na jadransko turističko područje. To su glavni smjerovi kretanja turista što donose vrlo poticajne elemente za razvoj turizma, koji su tek dijelom iskorišteni u dosadašnjem razvitku.

- *krajobrazne i kulturološke vrijednosti*

Bogatstvo prirodnih fenomena, prvenstveno Parkom prirode Vransko jezero predstavlja veliku atraktivnost područja što privlači posjetioce i potencijalne investitore za razvoj, prvenstveno turističkih sadržaja. Međutim, osobitost prirodnih vrijednosti i osjetljivost na promjene do gotovo ugroženosti temeljnih fenomena, nameće potrebu preispitivanja i valorizacije dosadašnjih aktivnosti radi očuvanja temeljnih prirodnih vrijednosti. U tome je važna antropogena baština, posebno na otočkom dijelu, što je bitan sadržaj očuvanja prirodne baštine.

- *prirodni resursi za razvoj poljoprivrede, ribarstva i turizma*

Razvoj turizma u sprezi s poljoprivredom i ribarstvom može postati osnovica budućeg razvoja na Murterskom ali i Pirovačkom području. Prirodni resursi pružaju mogućnost razvoja, ali i obnove maslinarstva, vinogradarstva, voćarstva zatim ribarstva i stočarstva.

- *stanovništvo*

Stanovništvo kao prirodni čimbenik sredine iskazuje vitalna svojstva kroz duže vremensko razdoblje ali i određenu stagnaciju u posljednjem razdoblju. Stoga je to faktor koji potiče ali i ograničava razvoj, određuje potrebe i ciljeve razvitka.

Na obalnom području Općine Tisno mijenjaju se procesi naseljavanja što ima utjecaja na način uređivanja, prvenstveno obalnih naselja. U sva tri naselja evidentira se povećanje broj stalnih stanovnika i prenamjena kuća za povremeno stanovanje u kuće za stalno stanovanje. Razlozi za te promjene su različiti, od pogoršanja životnog standarda ljudi koji radi toga naseljavaju svoje vikendice a stanove u gradovima ostavljaju djeci ili prodaju, do nastanjanja obalnih naselja radi bavljenja turizmom ili radi života u atraktivnom ambijentu s povoljnom klimom.

Kako je ovo sredina popisnog razdoblja ne postoje oficijelni podaci o broju i strukturama stanovništva i stanova. Stoga se radi dokazivanja promjena u obalnim naseljima Općine Tisno koristilo više raspoloživih izvora:

- Ministarstvo Financija, Porezna uprava, Područni ured Šibenik;
- MUP, PU Šibensko kninska, Odjel upravnih, inspekcijskih i poslova zaštite i spašavanja - - -
- podaci kojima raspolaže Općina Tisno.

Prema podacima popisa 2001. godine na području Općine Tisno je bila slijedeća struktura stanova u obalnim naseljima:

naselje	UKUPNO stanova 2001. god.	stanovi za stalno stanovanje	stanovi koji se koriste povremeno
BETINA	667	322	309
JEZERA	776	387	256
TISNO	1.478	607	745
UKUPNO	2.921	1.316	1.310

U gornjoj tablici nisu prikazani podaci o stanovima u kojima se samo obavljala djelatnost jer u njima nije nitko stanovao nego su se u cijelosti koristili za obavljanje neke djelatnosti (iznajmljivanje turistima, odvjetnički ured, liječničke ordinacije, predstavništva tvrtki i dr.). To su zapravo poslovni prostori, koji odgovaraju definiciji stana, ali u ovom slučaju se ne mogu smatrati stanovima.

Prema prikazanoj tablici stanova za stalno stanovanje je bilo više od stanova za povremeno stanovanje u Betini i Jezerima.

Podaci o broju stanovnika i stanova za 2006. godinu dobiveni izu različitih izvora ukazuju na promjene u naseljima. Tako je broj stanovnika povećan u svim obalnim naseljima a prema evidenciji PU Šibensko kninske

naselje	broj stanovnika prema Popisu 2001. god.	broj stanovnika 2006. god. evidencija MUP-a
BETINA	774	948
JEZERA	841	956
TISNO	1.377	1.754
UKUPNO	2.992	3.658

Iako u evidenciji o broju stanovnika s kojom raspolaže Policije ima ljudi koji se prijavljuju samo formalno iz nekih razloga ipak povećanje broja stanovnika upućuje i na stvarnu promjenu trenda.

Po podacima Porezne uprave i Općine Tisno može se procijeniti odnos broj stanova za stalno i povremeno stanovanje u 2006. godini.

naselje	Porezna uprava	Općina Tisno	
	kuće za odmor 2006. god.	objekti za stalno stanovanje	objekti za povremeno stanovanje (vikend objekti)
BETINA	280	364	280
JEZERA	146	448	132
TISNO	492	789	492
UKUPNO	918	1.601	904

Prema podacima o broju građevina, a što je teško uspoređivati s brojem stanova, proizlazi da je u svim naseljima u 2006. godini (u kojoj se donosi Prostorni plan uređenja općine Tisno) znatno više građevina za stalno stanovanje od građevina u kojima se boravi povremeno. Velika razlika je u samom naselju Tisno, gdje je 62% građevina koje se koriste za stalno stanovanje, nasuprot podacima Popisa stanovnika i stanova 2001. godine gdje je bilo evidentirano više stanova koji se koriste povremeno. To se može objasniti i samom strukturom naselja, koje u središnjem dijelu ima stare građevine sa više stanova nego je uobičajeno u drugim naseljima i novim dijelovima naselja.

Na temelju iznesenog može se zaključiti da sva obalna naselja Općine Tisno imaju veći broj građevina u kojima stanuju stalni stanovnici od građevina za povremeno stanovanje. U naseljima sigurno i raste broj stanovnika ili barem ne opada. Stoga se Uredba o zaštiti i

uređenju ZOP-a može primjenjuje u Prostornom plan za slučaj naselja u kojima ima više građevina za stalno stanovanje.

Relativno nerazvijena infrastruktura, posebno prometno povezivanje, ograničava razvoj i demotivira stanovništvo te opterećuje proizvodnju transportnim troškovima.

Značajna prednost jest očuvanost kvalitete okoliša što čini i temeljnu zadaću budućeg prostornog razvitka. Pozitivan diferencijalni položaj može se graditi na prednostima čiste okoline, tla, mora, zraka, voda. Zatvoreni Murterski kanal i Pirovački zaljev, sa osobitom florom i faunom te značajem za gotovo sva obalna naselja, potencijalno je ugroženo područje zbog neizgrađene odvodnje otpadnih voda, odnosno ispuštanja tih voda direktno u more.

Uzimajući u obzir pretpostavke o demografskom i gospodarskom razvitku očito je da Tisno raspolažu sa značajnim mogućnostima razvoja. Međutim, taj razvoj se bazira na suptilnim i osjetljivim resursima, bilo prirodnim, demografskim ili artificijelnim. Stoga je nužna promišljenost a nadasve integralnost u donošenju odluka o korištenju ili uređivanju prostora. Na tim premisama gradi se ocjena o mogućnostima budućeg razvoja područja, njegovim posebnostima i prednostima pred mnogim drugim sredinama u Županiji i Dalmaciji.

2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

Razvojna perspektiva općine Tisno se ogleda u osposobljavanju i prestrukturaciji postojećih turističkih sadržaja i izgrađenih struktura, kako bi se omogućilo zapošljavanje i osiguranje sredstava za samostalno funkcioniranje općina kao jedinice lokalne samouprave. To su međusobno uvjetovani procesi, čime se osigurava životni optimum, stvaranje radnih mjesta, obnova društvenih funkcija, nova gospodarska fizionomija i transformacije postojećih sklopova.

Obnova naselja i područja se provodi uvažavanjem fleksibilnosti, raznolikosti i lokalne osobitosti graditeljstva i djelatnosti s ciljem artikulacije identiteta naselja uz pažljivu i stručnu rekonstrukciju graditeljske i prirodne baštine. Prirodna raznolikost područja jest prednost koju treba uvažavati, potičući skladan spoj prirodnih i antropogenih čimbenika.

2.1. Ciljevi prostornog razvoja županijskog značaja

2.1.1 Razvoj naselja posebnih funkcija i infrastrukturnih sustava

Sintetizirajući dosadašnje klasifikacije središnjih naselja može se utvrditi da se u okviru općine Tisno, u odnosu na prostor Šibensko kninske županije, razlikuju dvije grupe naselja:

1.

TISNO	područno i veće lokalno (malo razvojno) središte
-------	--

2.

JEZERA BETINA DUBRAVA DAZLINA	ostala naselja
--	----------------

Tisno je najveće naselje sa 42,6 % stanovnika. U svim naseljima nema opadanja broja stanovnika tek u posljednjem popisnom razdoblju (1981-1991.), a razvitak naselja je moguće, uz pomoć aktivne demografske politike, usmjeriti u pozitivnom pravcu.

Na županijskoj razini, u oblasti razvoja gradova i naselja posebnih funkcija, osnovni ciljevi su:

1. Uspostava policentričnog modela prostornog razvitka putem afirmacije srednjih i malih gradova, poticaja razvoja središnjih naselja, osobito u područjima rijetke naseljenosti,
2. Unapređenje uvjeta života i povećanje vrijednosti i kvalitete prostora i okoliša. Upućuje se na racionalno korištenje prostora za izgradnju, odnosno na racionalizaciju građevinskih područja, uz ograničenje gradnje na obalnom i otočkom području, uz prometne koridore i zaštićene cjeline a poticati u slabo nastanjenim i nerazvijenim područjima,
3. U oblasti razvoja infrastrukturnih sustava ističu se slijedeći ciljevi (relevantni za područje općine Tisno);
 - na državnim cestama osigurati prostorne uvjete za rekonstrukciju kritičnih dijelova i gradnju zaobilaznice naselja,

- osiguranje dovoljnih količina energije uz istraživanje alternativnih izvora energije, posebno stoga što se ne prihvaća mogućnost gradnje termoelektrane u turističkom području obale,
 - osigurati prostorne pretpostavke za vođenje novih koridora dalekovoda visokog napona,
 - izgradnje uređaja za pročišćavanje otpadnih voda,
 - uspostava sustava za zbrinjavanje otpada,
 - osiguranje prostornih pretpostavki za izgradnju potrebnih graničnih prijelaza.
4. U oblasti gospodarstva ističe se zahtjev za uravnoteženim razvojem na cijelom prostoru Države, pri čemu se potiče razvoj područja od strateške važnosti za Državu; pogranično, obalno i otočko područje te poticanje razvoja i ulaganja u poljoprivredu.

2.1.2 Racionalno korištenje prirodnih izvora i očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša

Potpunije korištenje prirodnih resursa, očuvanje biološke raznolikosti i ekološke ravnoteže. Površine za razvoj poljoprivrede, stočarstva, ribarstva i marikulture treba aktivirati sukladno klimatskim i drugim pogodnostima područja, zahvate eksploatacije mineralnih sirovina prilagoditi standardu i normativima u zaštiti okoliša

Bolje korištenje postojećih gospodarskih i proizvodnih potencijala, ako i aktiviranje budućih, predložiti pravce gospodarskog razvitka u odnosu na prirodne uvjete i komparativne prednosti pojedinih prostornih cjelina, zaustaviti procese koji nisu u suglasju sa izuzetno vrijednim resursima ovog područja (pad udjela ugostiteljstva i turizma u gospodarskoj strukturi, odumiranje obrta i dr.), poticati razvoj malih privrednih pogona u zaleđu, u cilju smanjenja turističke monofunkcionalne orijentacije.

U cilju **racionalnog korištenja i zaštite nacionalnog** dobra potrebno je uspostaviti ravnotežu između izgrađenih i pretežito prirodnih područja;

- očuvati vrijedno poljoprivredno i šumsko zemljište na kopnu i otocima,
- zaštititi vrijedne prirodne i stvorene resurse (zaštita mora i voda, tla, zraka, rezerve pitke vode, ambijentalne cjeline),
- kao jedno od temeljnih opredjeljenja jest provođenje mjera zaštite vrijednih i zaštićenih dijelova prirode (Park prirode VRANSKO JEZERO i posebni rezervat MAKIRINA – Ivinj - prijedlog) te ostalih vrijednih dijelova prirode.

Poboljšati provođenje mjera zaštite okoliša, uz podizanje svijesti o potrebi zaštite prostora za buduće naraštaje na način da se utvrde načela i principi zaštite okoliša u cjelini.

2.2 Ciljevi prostornog razvoja općinskog značaja

2.2.1 Demografski razvoj

Poboljšanje demografske strukture stanovništva, uz zaustavljanje pada broja stanovnika, poboljšanje dobne strukture stanovništva te osiguranje uvjeta za zadržavanje i povratak stanovništva stvaranjem povoljnih uvjeta za život i rad i time stvaranje uvjeta za demografsku revitalizaciju prvenstveno iz autohtonih uvjeta.

Demografski okviri područja određeni su u odnosu na analizu stanja, procesa i prethodnih događanja. Demografske projekcije za neki prostor nose ogroman rizik neizvjesnosti, osobito

u krajevima snažnih socijalnih i gospodarskih previranja, što bitno utječe na kretanje stanovništva. Nadalje, nedavna ratna zbivanja također su unijela promjene u područje koje je teško procijeniti a posljedice su dugoročne. Zbog velikih ratnih migracija stanovnika može se očekivati i pozitivan utjecaj na ovo područje, naime dio tog pridošlog stanovništva će se i zadržati na ovim prostorima. U kojoj će se to mjeri ostvariti teško je prognozirati.

Zbog izrazitog usmjerenja na turizam i ugostiteljstvo te veliki broj kuća za odmor u vlasništvu stanovnika drugih gradova i naselja u Hrvatskoj ili izvan Hrvatske, moguće je očekivati i određeni broj novog stalnog stanovništva koji će se useliti u vlastite kuće za odmor. U velikom dijelu će to biti starije stanovništvo, koje u demografskom smislu ne znači puno, jer se ne reproducira, nije aktivno i ne pridonosi razvoju područja, osim potrošnje, koja može biti velika u socijalnom smislu (liječenje, lijekovi, njega i dr.).

Razvoj stanovništva se ipak treba, u najvećem dijelu, temeljiti na vlastitim autohtonim resursima. Posljednje popisno razdoblje je jedino u kojemu su zabilježene pozitivne prosječne godišnje stope rasta. Ta lagana stabilizacija kretanja i broja stanovnika, može se okvirno uzeti kao osnova demografskih budućih kretanja. Teoretska pretpostavka o nastavku prosječne godišnje stope rasta broja stanovnika od + 0,84 (razdoblje 1981-1991. godine) ukazuje na moguće povećanje broja stanovnika u odnosu na prethodna razdoblja.

Tablica 23. Procjena broja stanovnika na temelju kretanja 1981-1991. godine

NASELJE		2015.god
1	BETINA	980
2	DAZLINA	110
3	DUBRAVA	240
4	JEZERA	1.010
5	TISNO	1.730
OPCINA TISNO		4.070

Radi nemogućnosti preciznije demografske projekcije istraženi su prostorni odnosi na temelju planskih kriterija, zatečene vrijednosti te pogodnosti zemljišta, uvažavajući specifičnosti grada i potrebe obnove ukupnih gradskih fondova.

1/ Stabiliziranje broja stanovnika, naseljavanje područja u cilju uravnoteženog demografskog razvitka grada i osiguranja socijalne stabilnosti svih kategorija stanovnika.

2/ U nedostatku prognoza mogućeg gospodarskog razvitka planom osigurati:

- mogućnost fleksibilnog korištenja prostora unutar posebnih radnih zona i u sklopu ostalih zona (zone mješovite namjene),
- osigurati minimalni broj radnih mjesta (30%) od planiranog broja stanovnika.

2.2.2 Odabir prostorno razvojne strukture

Prostorni plan uvažava i odgovarajuće razrađuje prioritetne ciljeve Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske i Nacionalnog programa razvitka otoka, posebno one koji se odnose na područja pod osobitom skrbi države, kakvo je u velikom dijelu područje općine Tisno. Ciljevi i zadaci u odabiru prostorno razvojne strukture polaze od trajnog cilja razvoja; osiguranje stabilnog i trajnog rasta životnog standarda i potpunijeg zadovoljavanja osobnih i zajedničkih interesa stanovništva uz istovremeni pažljiv odnos prema okolišu tako da se budućim generacijama ostavi u nasljeđe uređen, kvalitetan i očuvan prostor.

- Temeljni cilj upravljanja općinskim prostorom jest održivi razvitak gospodarstva i ekosustava, koji je usklađen sa željenim stanjem tehnološkog i društvenog razvoja.
- Cilj upravljanja prostorom jest težnja ka društveno zadovoljavajućom naseljenošću. Prostor općine je društveno zadovoljavajuće naseljen kada stanovnici brojem, dobnom, spolnom i kvalifikacijskom strukturom te načinom i standardom života tvore zajednicu koja je dovoljno privlačna da trajno zadržava svoje članove i privlači nove i koja se tako može reproducirati bez neposrednih mjera državne razvojne politike.
- Racionalno korištenje obnovljivih i neobnovljivih prirodnih resursa, neophodnih za razvitak te poboljšanje i unapređenje kvalitete čovjekovog okoliša i življenja na tom prostoru.
- Upravljanje prostornom općina ne iscrpljuje se samo na prostor kopna i otoka, već se širi i na pripadajuće more i podmorje, dakle pomorsko dobro, tradicionalni prostor života i privređivanja,
- Ostvarivanje uvjeta i poticanje razvoja polifunkcionalnog gospodarstva oblikovanog sukladno prirodnom i društvenom okruženju s osloncem na turizam (selektivne ponude, primjereno demografskim i sociološkim obilježjima stanovništva), poljodjelstvo, stočarstvo i ribarstvo s određenom razinom finalne prerade, odnosno gospodarskim aktivnostima vezanim uz korištenje mora i podmorja.
- Osiguranje prostornih i infrastrukturnih uvjeta za ravnomjerni gospodarski razvoj. Razvojem središnjih funkcija naselja omogućiti zadovoljavanje potreba svih stanovnika što će življenje na ovim prostorima učiniti poželjnim i prihvatljivim.

2.2.3 Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture

Na području općine Tisno ima 5 naselja od kojih su tri obalna/otočka a dva su manja zagorska naselja u zaleđu područja.

do	200 stanovnika	1 naselje (Dazlina)
201 -	500 stanovnika	1 naselje (Dubrava)
501 -	1000 stanovnika	1 naselje (Betina)
1001 -	2000 stanovnika	2 naselja (Jezera, Tisno)

Novo administrativno teritorijalno ustrojstvo Hrvatske određeni prostorni trendovi i pretpostavke (demografske prognoze, razvoj gospodarskih djelatnosti, sustav prometa i mreža središnjih funkcija) upućuju na koncipiranje sustava središnjih naselja koji najviše odgovara potrebama stanovništva i drugim korisnicima na području općina.

U hijerarhiji središnjih naselja planira se kategorija središta u kojima će se razmjestiti i razvijati središnje funkcije. To je područno i veće lokalno (malo razvojno) središte dok su preostala naselja bez funkcija središnjeg značaja (ostala naselja).

Općinsko središte na razini lokalnog središta (Tisno) razvija radne i uslužne funkcije koje su potrebne stanovništvu gravitirajućeg područja općine (udaljenost 10 – 15 km) u svakodnevnom životu, ali i one funkcije koje su vezane uz potrebe lokalne uprave i samouprave te posebno funkcije kojima se zadovoljavaju potrebe turista u tom turističkom području.

S pojedinačnim uslužnim funkcijama, koje uglavnom služe stanovništvu pojedinog naselja ili turistima koji se tu zateku, na području općine Tisno razvijaju se naselja Betina i Jezera.

Ostala naselja (Dazlina i Dubrava) ruralnog su karaktera i bez značajnijih funkcija pa se gotovo u cijelosti oslanjaju na svoja općinska središta kao najbliža središnja naselja.

Središnje funkcije pridonose podizanju obrazovne i kulturne razine, zdravstvene kulture i standarda cjelokupnog stanovništva, pridonose povećanju socijalne sigurnosti i zaštite

stanovništva, ostvaruju kvalitetno ustrojstvo opskrbe, servisa i drugih usluga te osiguravaju uvjete za rekreaciju i odmor stanovništva. Pri tome se predviđa ekonomičniji, racionalniji i funkcionalniji razvitak, razmještaj i struktura središnjih uslužnih funkcija.

Središnje funkcije više razine uglavnom se nalaze u županijskom središtu Šibeniku te Zadru i Splitu. Na novoj općinskoj razini, u općinskom središtu Tisno, razvijaju se i djeluju općinske središnje funkcije:

- tijela općinske uprave,
- policijska postaja,
- lučka kapetanija,

- centralna osnovna škola,
- dječji vrtić i jaslice,

- zdravstvena stanica,
- ljekarna,

- specijalizirane trgovine, skladišta,
- tehnički servisi,
- specijalizirane obrtničke radionice,

- kino,
- knjižnica i čitaonica,
- kulturno umjetničko društvo,
- galerije,

- ispostava banke i osiguravajućeg društva,
- turistička zajednica, turističke agencije,

- športska društva,
- sadržaji za zabavu, sport i rekreaciju,

- telefonska centrala i poštanski ured

2.2.4 Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno povijesnih cjelina

Prirodna heterogenost područja jest prednost koju treba uvažavati, potičući skladan razvoj prirodnih i antropogenih čimbenika. Osobito vrijedna područja; Vransko jezero, uvala Makirina i druga vrijedna područja treba štiti na načelima opće društvene koristi uz poticanje tradicijskih odnosa u gospodarskom razvoju, posebno ekoloških odnosa poljoprivreda-ribarstvo-turizam.

Potrebno je poticati prirodnu regeneraciju šuma te pošumljivati dijelove područja, posebno na kopnenom dijelu obale.

Za **zaštitu spomeničke baštine** (kulturnih dobara) bitna je identifikacija prostora za valorizaciju odnosno revalorizaciju, kao i evidencija prostora kroz prostorne planove, koja nije u Registru, ali i nju je potrebno uključiti revizijom Plana i sačuvati od neprimjerenih aktivnosti u prostoru.

Ugroženost ukupnog fonda kulturne baštine (kulturnih dobara) posebno je izražena kod povijesnih spomeničkih ruralnih cjelina. Zahvati u povijesnim cjelinama uglavnom se izvode bez prethodnih studija koje bi upućivale na poštovanje i optimalno korištenje njihovih kulturnih

vrijednosti. U izuzetno teškom su stanju brojne povijesne građevine, ruševine svih grupa i vrsta te arheološki lokaliteti.

Pojavni oblici, rasprostranjenost i nedostatan stupanj istraženosti svrstava arheološka nalazišta u najugroženiju kategoriju kulturne baštine prilikom svih aktivnosti u prostoru, a osobito pri realizaciji kapitalnih infrastrukturnih investicija.

Graditeljsku baštinu u otvorenom krajoliku uobičajeno prezentiraju pojedinačne građevine i sklopovi građevina. Stanje graditeljske baštine izvan naseljenih prostora osobito je teško i stoga zahtijeva posebnu pozornost prilikom strategijskih opredjeljenja prilikom izrade Prostornog plana.

Zbog nepostojanja učinkovitih zaštitnih mehanizama, ruralna povijesna naselja intenzivno gube svoja povijesna obilježja, a neplanski proces preobrazbi, koji ih je zahvatio, nepovratno briše tradicijske oblike, pa je nužna uspostava zaštitnih mehanizama;

Povijesne ruralne cjeline i ruralni graditeljski sklop

U općini Tisno evidentirane su dvije ruralne povijesne cjeline: Tisno i Betina. S obzirom na karakteristike prostora možemo ih podijeliti na obalne i unutar otoka što proističe iz povijesnih okolnosti njihova nastanka i razvoja. S obzirom na tipologiju arhitekture, tradicijski materijal iz kojega su građevine izgrađene te tradicionalne funkcije objekata (stanovanje i gospodarstvo) one su od posebne važnosti kao svjedoci i orijentiri u prostoru i vremenu.

Naselja su heterogene strukture, prvenstveno s vrijednim primjercima pučke arhitekture - stambene i gospodarske namjene koja je u značajnoj mjeri već deformirana i upropaštena, te vrijednim pojedinačnim palačama urbanih karakteristika. Zbog toga je teško govoriti o mogućnostima zaštite cjelovitih naselja a zaštita se treba provoditi na nabrojenim cjelinama odnosno graditeljskim sklopom izradom detaljnog plana.

U svakom slučaju nužno je sačuvati provedbenim mjerama Plana strukturu parcelacije i karakterističnu tipologiju arhitekture te upotrebu autohtonog materijala.

Za sve cjeline i graditeljski sklop nužno je insistirati na revitalizaciji funkcije stanovanja. Uz komplementarne gospodarske oblike to će naseljima dati nužnu vitalnost i osigurati reprodukciju stanovništva.

Sakralne građevine

Sakralne građevine su crkve u naseljima, grobljanske crkve, svetišta te pojedinačni spomenici u pejzažu kao karakterističan oblik u prostoru (na većim ili manjim uzvisinama ili u polju). Veći broj ih je još u funkciji ali su zapuštene i prepuštene zubu vremena.

Njihovu zaštitu i obnovu potrebno je provoditi neposrednim kontaktima sa Konzervatorskim odjelom Šibenik Ministarstva kulture.

Civilne građevine

Civilne građevine su uglavnom u zaštićenim cjelinama i sklopu za koje je potrebna izrada Detaljnog plana. Objekti koji su samostalni u prostoru zaštititi će se neposrednim kontaktima sa nadležnim Konzervatorskim odjelom Ministarstva kulture.

Arheološke zone i lokaliteti

U Prostornom planu su navedeni (i označeni u grafičkom dijelu) poznati kopneni i pomorski arheološki lokaliteti i zone. Učestala pojavnost arheoloških nalaza ukazuje na potrebu sustavnih arheoloških istraživanja te informiranja javnosti kao i izradu stručnih studija prezentacije.

Očuvanje krajobraznih vrijednosti obalnog i otočkog područja podrazumijeva i određivanje područja pogodnih za razvoj marikulture (Mali i Veliki Obinuš, otok Bisaga, uvala Luka, Tatinja velika). Gradnju luka nautičkog turizma potrebno je ograničiti na dijelove obale unutar naselja.

2.3 Ciljevi prostornog uređenja naselja na području Općine

2.3.1 Racionalno korištenje i zaštita prostora

Racionalno korištenje i zaštita prostora temelji se na ostvarenju slijedećih ciljeva:

- planirana građevinska područja naselja uskladiti s realnom demografskom procjenom, mogućnostima opremanja prometnom, komunalnom infrastrukturom i objektima društvenog standarda uz uvažavanje značajnog (postojećeg) udjela sekundarnog stanovanja,
 - ograničavanje širenja građevinskog područja uz obalu i uz prometnice,
 - vrijedno poljoprivredno zemljište sačuvati od izgradnje,
 - šumsko zemljište oplemenjivati i ozelenjavati,
 - ovisno o značaju i položaju pojedinih naselja u prostorno - funkcionalnim cjelinama Općine Tisno, utvrđuje se njihova potreba širenja, kao i karakter buduće izgradnje;
- ♦ **otočka – obalna naselja**, prvenstveno zahtijevaju obnovu i rekonstrukciju sa mogućnostima interpolacije i zamjene u cilju poboljšanja funkcionalnosti korištenja pojedinih dijelova područja. Sva buduća gradnja se u pravilu udaljava od neposredne obale (naselje, turističke zone). Zaštita povijesnih i krajobraznih vrijednosti se na ovom dijelu nameće kao prioritet, kao i zaštita vrijednih poljoprivrednih površina (polja i maslinici). Daljnje zauzimanje ovog prostora novom gradnjom je ograničeno (stanovanje pod posebnim uvjetima, turističke zone uz naselje). Osnova budućeg uređenja tih naselja temelji se na sanaciji postojećeg stanja, unapređenju naseljske prometne i komunalne infrastrukture te zaštiti, rekonstrukciji i revitalizaciji graditeljske baštine.
- ♦ **naselja u unutrašnjosti**, U cilju racionalnog korištenja i zaštite prostora i ambijentalnih vrijednosti, neophodno je sačuvati poljoprivredne komplekse od bilo kakve izgradnje. Potrebno je sačuvati kvalitetu vode u postojećim izvorištima u Dubravi, udaljavanjem građevina od izvorišta.

2.3.2 Utvrđivanje građevinskih područja naselja u odnosu na postojeći i planirani broj stanovnika, gustoću stanovanja, izgrađenost, iskorištenost i gustoću izgrađenosti, obilježja naselja, vrijednosti i posebnosti krajobraza, prirodnih i kulturno - povijesnih cjelina

Građevinsko područje naselja obuhvaća kompleksnu strukturu namijenjenu izgradnji naseljskih sadržaja (stanovanje, turistički kapaciteti, gospodarski sadržaji, društveni sadržaji, športsko - rekreacijski i sl. sadržaji).

Građevinska područja utvrđena u Odlukama o građevinskom području ne odgovaraju niti veličinom niti smještajem u prostoru. Osnova tih građevinskih područja unutar zaštićenog obalnog područja je Urbanistički plan područja otok Murter – Pirovac iz 1978. godine koji je, radi nedonošenja Prostornog plana općine (bivše) Šibenik, preoblikovan u Odluku o građevinskom području za otok Murter – Pirovac iz 1983. godine.

Tablica 24. Bilanca planirane namjene površina po naseljima po važećim Odlukama o građevinskom području (u ha)

NASELJE	Broj stanovnika 2001.	Planirani broj stanovnika (prijedlog PPU općina)	GRAĐEVINSKO PODRUČJE PLANIRANO ODLUKAMA O GRAĐEVINSKOM PODRUČJU u ha			
			naselje	radna zona	turizam	UKUPNO
OPĆINA TISNO	3.248	4.070	203,1	21,3	72,8	297,2
Betina	775	980	36,1	6,3	31,4	73,8
Tisno	1.384	1.730	61,0		26,9	87,9
Jezero	841	1.010	56,5	15,0	14,5	74,8
Dubrava kod Tisnoga	186	240	40,0			40,0
Dazlina	62	110	9,5			9,5

Građevinsko područje naselja je utvrđeno za sva naselja na kopnenom dijelu Općine Tisno i na pripadajućem dijelu otoka Murter.

Povećanje građevinskog područja se odnosi na povećanje gospodarskih zona, odnosno formiranje gospodarskih zona izvan zaštićenog obalnog područja mora i manje povećanje građevinskog područja naselja u skladu s kriterijima propisani Uredbom o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora. Istovremeno je omogućeno formiranje građevinskog područja na većim građevnim česticama (stanovanje pod posebnim uvjetima) i gradnja turističkih sadržaja u zasebnim zonama uz naselje.

Tablica 25. Iskaz planirane namjene površina (građevinsko područje) u ha

namjena		zaštićeno obalno područje mora		ostalo područje (unutrašnjost)		UKUPNO
		izgrađeno	ukupno	izgrađeno	ukupno	
građevinsko područje naselja	naselje	143,5	190,9	26,9	58,2	249,1
	turističke zone u/uz naselje	0,4	5,7	-	-	5,7
	gospodarska namjena u naselju, luke	7,0	11,3	-	-	11,3
	gospodarska namjena i stanovanje	-	-	-	14,3	14,3
	ukupno	150,9	207,9	26,9	72,5	280,4
izvan naselja	izdvojene turističke zone	39,3	63,3	-	-	63,3
	gospodarska namjena	-	-	-	32,8	32,8
	ostalo - vjerska namjena	-	1,5			1,5
	ukupno	39,3	64,8		32,8	97,6
UKUPNO		190,2	272,7	26,9	105,3	378,0

Građevinsko područje je u cjelini povećano za 30% i to najviše za gospodarsku namjenu. Planirano građevinsko područje naselja je određeno na način da je po stalnom stanovniku osigurano oko 600 m² građevinskog zemljišta, što ne uključuje gospodarske zone. To je uvjetovano značajnim udjelom povremenog stanovništva (prema Popisu stanovnika i stanova 2001. godine od ukupno 3.037 stambenih jedinica samo 1.373 stambena jedinica služi stalnom stanovanju, što znači da se više od polovine stambenih jedinica koristi za povremeno stanovanje, odnosno više od 1.600 stanova).

Građevinsko područje naselja na obali je opterećeno velikim udjelom povremenog stanovanja, što ujedno predstavlja određenu turističku ponudu područja. Za velike oscilacije u nastanjenosti

područja, odnos stalno i povremeno stanovanje je potrebno obuhvatiti kao specifičnost područja koju nije lako izmijeniti. U tom smislu se predviđa i opremanje naselja te nužno proširenje građevinskog područja za normalnu reprodukciju naselja i osiguranja novih, manjih turističkih sadržaja.

Površine turističkih zona su u cjelini smanjene u odnosu na površine utvrđene odlukom o građevinskom području a u skladu sa Prostornim planom Šibensko kninske županije (ukinuta je turistička zona u uvali Kosirina). Time se budući razvoj turizma usmjerava i u mješovite zone, koje se postupno izgrađuju i opremaju manjim građevinama i kapacitetima.

2.3.3 Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture

Rješenje naseljske komunalne infrastrukture predstavlja prioritetan cilj uređenja naselja:

- izgraditi sustave za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda (cjelovito za sva naselja uz Pirovački zaljev (uključujući i naselje Pirovac),
- uređenje luka za javni promet i luka posebne namjene od posebnog je značaja za turistički razvitak, razvoj gospodarstava i opći prosperitet područja,
- izgradnja suvremene cestovne veze s ostalim područjima i emitivnim tržištima,
- izgradnja i rekonstrukcija naseljskih prometnice, uređenje gospodarskih i protupožarnih putova (posebno osposobljavanje putova po otoku Murteru),
- izgraditi više parkirališta u središnjim dijelovima obalnih naselja i unaprijediti organizaciju prometa,
- uređenje mjesnih groblja,
- organizacija i uređenje športskih i rekreacijskih površina,
- opremanje naselja objektima društvenog standarda (u skladu s mjestom i ulogom naselja u mreži naselja).